

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO ODGOVORI NA VAŠA PITANJA

ICRC

FOCUS

HCK

Ulica Crvenog križa 14, P.P. 93
10 000 Zagreb, Hrvatska
T +385 1 4655 814 F +385 1 4655 365
E-mail: redcross@hck.hr www.hck.hr

ICRC

International Committee of the Red Cross
19, avenue de la Paix
1202 Geneva, Switzerland
T +41 22 734 60 01 F +41 22 733 20 57
E-mail: shop@icrc.org www.icrc.org
© ICRC, August 2005, second edition November 2012

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

ODGOVORI NA VAŠA PITANJA

1. Što je međunarodno humanitarno pravo?	4
2. Što su <i>jus ad bellum</i> i <i>jus in bello</i> ?.....	8
3. Koji su počeci MHP-a?	11
4. Koji međunarodni ugovori tvore MHP? Što je običajno MHP?	14
5. Kada se primjenjuje MHP?	18
6. Što su to Ženevske konvencije i njihovi dopunski protokoli?	22
7. Koga štiti MHP?	26
8. Za koga je MHP obvezujuće?	31
9. Koja je razlika između MHP-a i prava o ljudskim pravima?	35
10. Što MHP kaže o lišavanju slobode?.....	42
11. Koja su glavna pravila MHP-a o vođenju neprijateljstava?	46
12. Kako MHP regulira sredstva i metode ratovanja?	50
13. Kakve su odredbe MHP-a u vezi s uporabom i zaštitom znaka?	55
14. Što MHP kaže o nestalim osobama i obnavljanju obiteljskih veza?	59
15. Što MHP navodi u smislu pristupa i pružanja humanitarne pomoći?	64
16. Kako MHP štiti izbjeglice i interno raseljene osobe?	68
17. Koji objekti uživaju posebnu zaštitu u okviru MHP-a?	72
18. Što MHP kaže o terorizmu?	80
19. Kako se MHP primjenjuje?	84
20. Koja je uloga MOCK-a u razvoju i osiguranju poštovanja MHP-a?	88
21. Kako se osobe osumnjičene za ratne zločine kazneno progone u okviru međunarodnog prava?	93

Izvorna Ženevska konvencija „za poboljšanje položaja ranjenika u vojskama na kopnu“ usvojena je 1864. te je označila početak modernog međunarodnog humanitarnog prava (MHP). Usljedili su mnogi drugi ugovori koji svi nastoje uključiti ovo temeljno načelo: rat se mora voditi u određenim okvirima koji se moraju poštovati da bi se sačuvali životi i dostojanstvo ljudskih bića.

Priroda ratovanja se od donošenja izvorne Ženevske konvencije prije 150 godina u velikoj mjeri promijenila. Većina suvremenih oružanih sukoba sada se odvija unutar država, a ne između država. Sredstva i metode ratovanja postali su toliko sofisticirani da bi to naši prethodnici teško mogli zamisliti, a uporaba bespilotnog oružja poput dronova dobar je primjer. Razumno je pitati: drži li MHP korak sa svim tim promjenama?

Mi kažemo da drži. Temeljna načela MHP-a i dalje su jednako važna, dapače, MHP se razvilo kao odgovor na razvoj događaja u oružanom sukobu te se i dalje razvija. MOCK je u posljednjih 150 godina aktivno uključen u jačanje MHP-a i njegovo osuvremenjivanje.

Međutim, ne treba bježati od činjenice da oružani sukobi i dalje odnose užasavajuće velik broj ljudskih žrtava, a civili nose glavni teret.

Pravi test MHP-a jest pitanje pridržavaju li se borci i njihovi zapovjednici pravila. Zbog toga MOCK ulaze velike napore da postigne veće poštovanje međunarodnog humanitarnog prava te da osigura da se ono provodi na odgovarajući način. Konačno, osim humanitarnog ili pravnog djelovanja potrebna je i politička volja za poštedom civila i poštovanjem MHP-a.

Peter Maurer
predsjednik Međunarodnog odbora Crvenog križa

1. ŠTO JE MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO?

Međunarodno humanitarno pravo (MHP) regulira odnose između država, međunarodnih organizacija i drugih subjekata međunarodnog prava. To je grana javnoga međunarodnog prava koja se sastoji od pravila koja u vrijeme oružanih sukoba zahtijevaju – iz humanitarnih razloga – zaštitu osoba koje ne sudjeluju ili su prestale izravno sudjelovati u neprijateljstvima te ograničavanje sredstava i metoda ratovanja. Drugim riječima, MHP se sastoji od međunarodnog ugovornog prava i pravila običajnog prava (tj. pravila koja proizlaze iz prakse država, a poštuju se iz osjećaja obveze) koja su posebno namijenjena rješavanju humanitarnih pitanja koja izravno proizlaze iz oružanog sukoba, bilo međunarodnog, bilo nemeđunarodnog karaktera.

ICRC

TERMINOLOGIJA

Nazivi 'međunarodno humanitarno pravo', 'pravo oružanih sukoba' te 'ratno pravo' mogu se smatrati sinonimima. MOCK, međunarodne organizacije, sveučilišta i države daju prednost nazivu 'međunarodno humanitarno pravo' (ili 'humanitarno pravo').

ŽENEVA I HAG

MHP ima dvije grane:

- 'Ženevsko pravo', skup pravila koja štite žrtve oružanih sukoba, kao što su vojno osoblje koje je izvan borbe (hors de combat) i civilni koji ne sudjeluju ili više izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima
- 'Haško pravo', skup pravila kojima se utvrđuju prava i obveze zaraćenih strana u vođenju neprijateljstava, a koja ograničavaju sredstva i metode ratovanja.

Ove dvije grane MHP-a nazvane su po gradovima u kojima su početno kodificirane. To je razlikovanje, usvajanjem dopunskih protokola Ženevskim konvencijama 8. lipnja 1977. koji objedinjuju obje grane međunarodnog humanitarnog prava, postalo pitanjem od povijesnog i znanstvenog interesa.

Vojna potreba i humano postupanje

MHP predstavlja kompromis između dvaju temeljnih načela, načela humanog postupanja i načela vojne potrebe. Ta dva načela oblikuju sva njegova pravila.

Načelo vojne potrebe dopušta samo onaj stupanj i vrstu sile koji su potrebni za postizanje opravdanog cilja sukoba, tj. potpune ili djelomične predaje neprijatelja u najkraćem mogućem roku uz minimalne gubitke života i sredstava. Ipak, ono ne dopušta poduzimanje mjera koje bi inače bile zabranjene u okviru MHP-a. Načelo humanog postupanja stranama u sukobu zabranjuje nanošenje patnje, ranjavanje ili razaranje koji nisu potrebni za postizanje opravdanog cilja sukoba.

„Rat ni u kojem slučaju nije odnos između čovjeka i čovjeka, već odnos između država, u kojem su pojedinci neprijatelji tek igrom slučaja; ne kao ljudi, čak niti kao građani, već kao vojnici... Budući da je cilj rata uništenje neprijateljske države, dopušteno je ubijati njene branitelje dok god nose oružje, ali čim polože oružje i predaju se, oni prestaju biti neprijatelji ili njihovi pomagači, i ponovo postaju samo ljudi te im više nije dopušteno oduzeti život.“

Jean-Jacques Rousseau, 1762.

Temeljna pravila MHP-a

Zaraćene strane moraju u svako doba razlikovati civile od boraca, kako bi poštovale civilno stanovništvo i civilnu imovinu. Civilno stanovništvo u cjelini, kao ni građanske osobe, ne smiju biti predmet napada. Napadi smiju biti usmjereni samo na vojne ciljeve. Stranke sukoba nemaju neograničenu mogućnost izbora metoda ili sredstava ratovanja. Zabranjena je neselektivna uporaba oružja ili metoda ratovanja, kao i uporaba oružja i metoda ratovanja koji uzrokuju suvišne ozljede ili nepotrebnu patnju.

Zabranjeno je raniti ili ubiti neprijatelja koji se predao ili više nije sposoban sudjelovati u borbi. Osobe koje ne sudjeluju ili su prestale sudjelovati u neprijateljstvima stoga imaju pravo na život i fizički i mentalni integritet. Navedene osobe moraju biti zaštićene u svim okolnostima i s njima se mora postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja. Za ranjenima i bolesnima mora se organizirati potraga te ih je potrebno

prikupiti i pobrinuti se za njih čim to dopuste okolnosti. Liječničko osoblje i zdravstvene ustanove, transporti i oprema moraju se poštovati. Crveni križ, crveni polumjesec ili crveni kristal na bijeloj pozadini distinkтивna su obilježja koja ukazuju na to da te osobe i objekte treba poštovati.

Zarobljeni borci i civili koji se nađu u vlasti neprijatelja imaju pravo na poštovanje života, dostojanstva, osobnih prava te političkih, vjerskih i drugih uvjerenja. Oni moraju biti zaštićeni od svih oblika nasilja ili odmazde. Navedene osobe imaju pravo razmjenjivati poruke sa svojim obiteljima i primati pomoć. U bilo kakvim kaznenim postupcima protiv njih moraju se poštovati njihova temeljna pravna jamstva.

Gore sažeta prava predstavljaju bit MHP-a. MOCK ih je iznio u ovom obliku kako bi olakšao promicanje MHP-a. Ova verzija nema snagu pravnog instrumenta i nipošto ne nastoji zamijeniti ugovore koji su na snazi.

*„Stanovništvo i borci ostaju pod zaštitom
i vladavinom načela međunarodnog prava koja proizlaze
iz ustavnjenih običaja, načela humanosti
i zahtjeva javne savjesti.“*

Fyodor Martens, 1899.

Ovo gore navedeno poznato je pod imenom Martensova klauzula, a prvi se put pojavilo u preambuli Haške konvencije (II) iz 1899., o zakonima i običajima rata na kopnu. Nazvana je po profesoru Fjodoru Fjodoroviču Martensu, ruskom delegatu na Haškoj mirovnoj konferenciji 1899. O točnom značenju Martensove klauzule se raspravljalo, ali općenito se ona tumači na sljedeći način: „sve ono što međunarodno humanitarno pravo izričito ne zabranjuje nije automatski i dopušteno“. Zaraćene strane uvjek moraju imati na umu da njihovo djelovanje mora biti u skladu s načelima čovječnosti i zahtjevima javne savjesti.

2. ŠTO SU JUS AD BELLUM I JUS IN BELLO?

Jus ad bellum se odnosi na općenite uvjete pod kojima države mogu pribjeći ratu ili uporabi oružane sile. Zabrana uporabe sile među državama i iznimke toj zabrani (samoobrana i odobrenje UN-a za uporabu sile) utvrđene u Povelji Ujedinjenih naroda iz 1945. temeljne su komponente *jus ad bellum* (vidi okvir pod naslovom „O zabrani rata“).

Jus in bello regulira ponašanje strana uključenih u oružani sukob. MHP je sinonim za *jus in bello*, a cilj mu je smanjiti patnju u oružanom sukobu, osobito štiteći i pomažući, u mjeri u kojoj je to najviše moguće, sve njegove žrtve.

MHP se primjenjuje na zaraćene strane bez obzira na razloge sukoba ili pravednost stvari za koju se one bore. Da je drukčije, provedba zakona bila bi nemoguća jer bi svaka strana tvrdila da je žrtva agresije. Štoviše, MHP je namijenjen zaštiti žrtava oružanih sukoba bez obzira na to kojoj strani pripadaju. Upravo zato *jus in bello* mora ostati neovisno o *jus ad bellum*.

O ZABRANI RATA

Sve do kraja Prvog svjetskog rata pribjegavanje uporabi oružane sile nije se smatralo protuzakonitim činom, već prihvatljivim načinom rješavanja sporova.

Pakt Lige naroda iz 1919. i Pariški ugovor (Briand-Kelloggov pakt) iz 1928. pokušali su zabraniti rat. Usvajanje Povelje Ujedinjenih naroda 1945. potvrdilo je to nastojanje: „Članovi se u svojim međunarodnim odnosima suzdržavaju od prijetnje silom ili uporabe sile...” Međutim, kada jednu od država ili skupinu država napadne druga država ili skupina država, Povelja UN-a napadnutima daje pravo na pojedinačnu ili kolektivnu samoobranu. Vijeće sigurnosti UN-a, djelujući na temelju Glave VII. Povelje, također može odlučiti pribjeći kolektivnoj uporabi sile kao odgovoru na prijetnje miru, narušenje mira i čin agresije.

MHP I 'ODGOVORNOST ZA ZAŠTITU'

Globalni centar za odgovornost za zaštitu utemeljen je 2008. i ima vodeću ulogu u razvoju i promicanju koncepta „odgovornosti za zaštitu“ (R2P) koji definira na sljedeći način:

„Odgovornost za zaštitu načelo je koje nastoji osigurati da međunarodna zajednica više nikada ne propusti odgovoriti suočena s genocidom i ostalim grubim oblicima zlouporabe ljudskih prava. „R2P“, kako se uobičajeno skraćuje, usvojili su šefovi država i vlada na Svjetskom sastanku 2005. u okviru zasjedanja sjednice Opće skupštine Ujedinjenih naroda. Kao prvo, načelo određuje da države imaju obvezu štititi svoje građane od masovnih zlodjela, kao drugo, ono određuje da bi im međunarodna zajednica trebala u tome pomoći, i kao treće, ono određuje da ako odnosna država ne postupi na odgovarajući način, odgovornost za to pada na nju, međunarodnu zajednicu. R2P treba shvatiti kao svečani zavjet čelnika svih zemalja svim muškarcima i ženama ugroženim masovnim zlodjelima.“

Koncept R2P podrazumijeva da, u slučaju da država očito ne ispunи svoju obvezu da zaštitи svoje stanovništvo od četiri posebna zločina - genocida, ratnih zločina, etničkog čišćenja i zločina protiv čovječnosti - međunarodna zajednica ima odgovornost poduzimati zajedničke mjere kako bi zaštitila te ljudi. To djelovanje može biti diplomacija, humanitarne mjere ili druga mirna sredstva, a mogu, kao krajnje sredstvo, uključivati i uporabu sile, ali tek nakon odobrenja Vijeća sigurnosti UN-a. Iako se R2P ponekad naziva „normom u nastajanju“, on nema njenu snagu, nije pravno obvezujući za međunarodnu zajednicu, nego je politički instrument.

MHP ne pruža osnovu za legalizaciju ili ozakonjenje pribjegavanja sili u međunarodnim odnosima, niti zabranjuje državama uporabu sile u humanitarne svrhe. Pravna dopuštenost uporabe oružane sile u međunarodnim odnosima određuje se isključivo u okviru jus ad bellum. Međutim, treba napomenuti da su opravданje na kojem se temelji R2P i obveza da se osigura poštovanje MHP-a srođni, i to do te mjere da naglašavaju odgovornost međunarodne zajednice kako bi osigurali poštovanje MHP-a i spriječili njegove povrede, uključujući ratne zločine i druge međunarodne zločine. Uporaba sile u kontekstu R2P također se može smatrati oblikom zajedničkog djelovanja s Ujedinjenim narodima, izrijekom spomenutim u članku 89. Protokola I. od 8. lipnja 1977. dodanom Ženevskim konvencijama (Dopunski protokol I.), koji kaže da „u slučajevima teškog kršenja Konvencija i ovoga Protokola, visoke stranke ugovornice obvezuju se da će, zajednički ili pojedinačno, djelovati u suradnji s Ujedinjenim narodima i sukladno Povelji Ujedinjenih naroda.“

MOCK, u skladu s temeljnim načelom neutralnosti, nije ni za ni protiv vojne intervencije u okviru R2P. Ne izražava mišljenje o mjerama koje međunarodna zajednica poduzima kako bi osigurala poštovanje MHP-a. Ipak ostaje ovo ključno pitanje: svaka uporaba sile na temelju R2P i / ili obveze da se osigura poštovanje MHP-a mora biti u skladu s relevantnim obvezama koje proizlaze iz MHP-a i prava o ljudskim pravima. Drugim riječima, države ili međunarodne organizacije koje sudjeluju u oružanim sukobima u okviru neke R2P operacije moraju u svakom trenutku poštovati MHP.

3. KOJI SU POČECI MHP-a?

Od davnina se ulažu naporci da se pojedinci zaštite od najgorih posljedica rata (vidi okvir). Međutim, tek u drugoj polovici 19. stoljeća pojavili su se međunarodni ugovori koji reguliraju ratovanje, uključujući prava i zaštitu žrtava oružanih sukoba.

Féderic Boissomass/CRC

Dufour (Dunantu): „Moramo kroz živopisne primjere, poput onih o kojima ste izvijestili, vidjeti što slava bojnog polja donosi u smislu mučenja i suza.“

Dunant: „U određenim izuzetnim prigodama kao što je, primjerice, susret prinčeva vojne umjetnosti različitih nacionalnosti... ne bi li bilo poželjno iskoristiti priliku koja se pruža na takvom skupu i uobičiti neka međunarodna načela, potvrđena Konvencijom i nepovrediva po svojoj prirodi, koja bi, nakon što budu

dogovorena i ratificirana, mogla predstavljati temelje društava za pružanje pomoći ranjenicima u različitim europskim zemljama?“

Tko su bili utemeljitelji suvremenog MHP-a?

Dvojica muškaraca odigrala su odlučujuću ulogu u nastanku suvremenog MHP-a: Henry Dunant, švicarski poduzetnik, i Guillaume-Henri Dufour, švicarski časnik. Putujući Italijom 1859., Dunant je svjedočio nemilim posljedicama bitke kod Solferina. Nakon povratka u Ženevu zabilježio je svoja iskustva u knjizi *Sjećanje na Solferino*, objavljenoj 1862. General Dufour, koji je i sam znao nešto o ratu, nije gubio vrijeme te je pružio aktivnu moralnu potporu Dunantovim idejama, osobito predsjedavajući diplomatskom konferencijom na kojoj je 1864. usvojena izvorna Ženevska konvencija.

1863. godine zajedno s Gustaveom Moynierom, Louisom Appiom i Théodoreom Maunoironom, Dunant i Dufour osnovali su „Odbor petorice“, međunarodni odbor za pomoći ranjenim vojnicima. Taj će odbor 1876. postati Međunarodni odbor Crvenog križa.

Kako je nastalo suvremeno MHP?

Švicarska vlada je, na poticaj petorice članova utečenjitelja MOCK-a, sazvala diplomatsku konferenciju 1864. Na njoj je sudjelovalo 16 država koje su usvojile Konvenciju za poboljšanje položaja ranjenika u vojskama na kopnu. To je bilo rođenje modernog MHP-a.

Kakve je promjene donijela Konvencija iz 1864.?

Konvencija kao multilateralni ugovor kodificirala je i ojačala drevne, fragmentarne i razasute ratne zakone i običaje za zaštitu ranjenih i bolesnih boraca te onih koji se o njima brinu. Karakteriziralo ju je sljedeće:

- ustaljena pisana pravila univerzalnog dosegaa za zaštitu ranjenih i bolesnih boraca
- njezina multilateralna priroda, otvorena svim državama
- obveza pružanja skrbi ranjenom i bolesnom vojnem osoblju bez diskriminacije (tj. bez razlikovanja prijatelja ili neprijatelja)
- poštivanje i označavanje sanitetskog osoblja, prijevoza i opreme korištenjem simbola (crvenog križa na bijeloj pozadini).

MHP PRIJE KODIFIKACIJE

Bilo bi pogrešno razmišljati o osnutku Crvenog križa 1863. ili donošenju izvorne Ženevske konvencije 1864. kao o polaznim točkama MHP-a kakvo danas poznajemo. Baš kao što ne postoji društvo bilo koje vrste koje nema svoja pravila, tako nikada nije postojao ni rat koji nije imao barem neka nejasna, ili pak posve određena, pravila o načinu vođenja neprijateljstava, njihovom izbjivanju i prestanku.

„Uzeta u cjelini, ratna praksa primitivnih naroda razjašnjava različite vrste međunarodnih ratnih pravila koja danas poznajemo: to su pravila koja razlikuju kategorije neprijatelja; pravila koja uređuju okolnosti, formalnosti i ovlasti za započinjanje i okončanje rata; pravila koja opisuju ograničenja u smislu osoba, vremena, mesta i metoda vođenja rata; čak i pravila o nedopuštenosti samog rata.“

Quincy Wright

Prvi ratni zakoni proglašeni su nekoliko tisućjeća prije naše ere:

„*Donosim ove zakone kako bih spriječio jače da tlače slabije.*“

Hamurabi, babilonski kralj

Mnogi drevni tekstovi poput *Mahabharate*, *Biblike* i *Kurana* sadrže pravila koja zagovaraju poštivanje protivnika. Primjerice, *Viqayet* - tekst sastavljen krajem 13. stoljeća, na vrhuncu arapske vladavine Španjolskom - sadrži pravi zbornik pravila ratovanja.

Slično tome, u srednjovjekovnoj Europi vitezovi su morali slijediti viteška pravila, kodeks časti koji je osiguravao poštivanje slabih i onih koji se nisu mogli obraniti. Ovi primjeri odražavaju univerzalnost MHP-a.

LIEBEROV KODEKS

Od početka ratovanja do pojave suvremenog međunarodnog humanitarnog prava zabilježeno je preko 500 sporazuma o razmjeni ratnih zarobljenika, kodeksa ponašanja, paktova i drugih tekstova namijenjenih pravnom uređenju neprijateljstava. Među njima je i Lieberov kodeks koji je stupio na snagu u travnju 1863. Ovaj Kodeks važan je jer predstavlja prvi pokušaj kodifikacije postojećih ratnih zakona i običaja. Ipak, za razliku od izvorne Ženevske konvencije (usvojene godinu dana kasnije), ovaj Kodeks nije imao status međunarodnog ugovora, budući da je bio namijenjen isključivo vojnicima Unije u Američkom građanskom ratu.

4. KOJI MEĐUNARODNI UGOVORI TVORE MHP? ŠTO JE OBIČAJNO MHP?

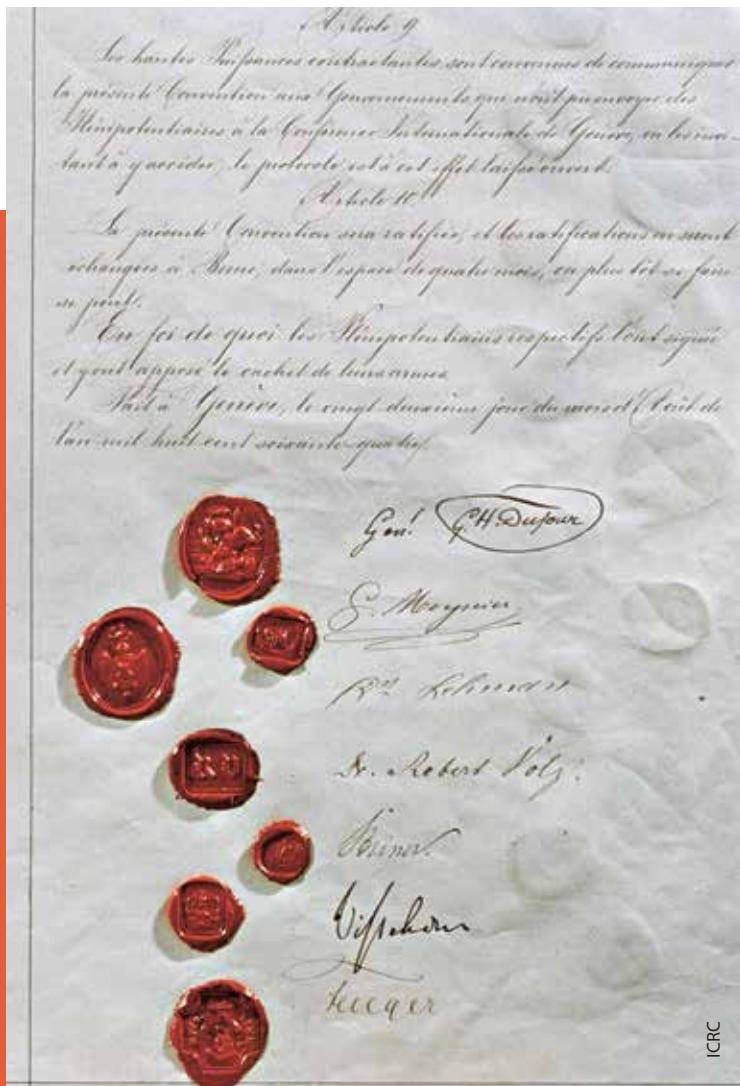
Začeto u obliku izvorne Ženevske konvencije 1864., suvremeno međunarodno humanitarno pravo razvijalo se u etapama kako bi se udovoljilo neprestano rastućoj potrebi za humanitarnom pomoći, proizašloj iz napretka vojne tehnologije i promjena u prirodi oružanog sukoba, ali se prečesto taj razvoj prava dogodio tek nakon događaja zbog kojih je bio prijeko potreban. Slijede najznačajniji ugovori MHP-a navedeni kronološkim redoslijedom njihova usvajanja:

-
- 1864. Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika u vojskama na kopnu
 - 1868. Petrogradska deklaracija (o zabrani uporabe nekih vrsta projektila u ratu)
 - 1899. Haške konvencije o zakonima i običajima rata na kopnu, te prilagodba rata na moru prema načelima iz Ženevske konvencije iz 1864.
 - 1906. Revizija i dopuna Ženevske konvencije iz 1864.
 - 1907. Revizija Haških konvencija iz 1899. i usvajanje novih konvencija
 - 1925. Ženevski protokol o zabrani uporabe zagušljivih, otrovnih i drugih plinova te bakterioloških metoda ratovanja
 - 1929. Dvije Ženevske konvencije:
 - Revizija i dopuna Ženevske konvencije iz 1906.
 - Ženevska konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima
 - 1949. Četiri Ženevske konvencije :
 - I. Poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu
 - II. Poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru
 - III. Postupanje s ratnim zarobljenicima
 - IV. Zaštita građanskih osoba u vrijeme rata
 - 1954. Haška konvencija za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanoga sukoba

-
1972. Konvencija o zabrani razvijanja, proizvodnje, gomilanja i korištenja kemijskog oružja i o njegovu uništenju
-
1976. Konvencija o zabrani vojne ili bilo koje druge neprijateljske uporabe tehnika koje mijenjaju okoliš
-
1977. Dva dopunska protokola četirima Ženevskim konvencijama iz 1949., koji su pojačali zaštitu žrtava međunarodnih (Dopunski protokol I.) i nemeđunarodnih (Dopunski protokol II.) oružanih sukoba
-
1980. Konvencija o zabrani ili ograničenju uporabe određenog konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj, koja uključuje:
- Protokol (I.) o fragmentima oružja koji se ne mogu otkriti
 - Protokol (II.) o zabrani ili ograničenju uporabe mina, mina iznenađenja i drugih naprav
 - Protokol (III.) o zabrani ili ograničenju uporabe zapaljivog oružja
-
1989. Konvencija o pravima djeteta (članak 38.)
-
1993. Konvencija o zabrani razvijanja, proizvodnje, gomilanja i korištenja kemijskog oružja i o njegovu uništenju
-
1995. Protokol (IV.) o osljepljujućem laserskom oružju (dopuna CCW-u iz 1980.)
-
1996. Revidirani Protokol o zabrani ili ograničenju uporabe mina, mina iznenađenja i drugih naprava (Protokol II. [revidiran] uz CCW iz 1980.)
-
1997. Konvencija o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju
-
1998. Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda
-
1999. Drugi Protokol uz Hašku konvenciju iz 1954. za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba
-
2000. Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta glede uključivanja djece u oružane sukobe
-
2001. Amandman članka 1. CCW-a iz 1980.
-
2003. Protokol (V.) o eksplozivnim ostacima iz rata (dopuna CCW-u iz 1980.)
-
2005. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama, o dodatnom znaku raspoznavanja (Dopunski protokol III.)
-
2006. Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka
-
2008. Konvencija o kazetnom streljivu
-
2013. Ugovor o trgovini oružjem

Ovaj popis jasno pokazuje da su pojedini oružani sukobi imali više ili manje neposredan utjecaj na razvoj MHP-a:

Tijekom Prvog svjetskog rata (1914-1918.) koristile su se brojne metode ratovanja kao nikada prije, uključujući i one koje nisu bile potpuno nove. To je uključivalo otrovni plin, prva zračna bombardiranja i zarobljavanje stotina tisuća ratnih zarobljenika. Međunarodni ugovori iz 1925. i 1929. bili su odgovor na ovakav razvoj događaja.

U Drugom svjetskom ratu (1939-1945.) izjednačen je broj poginulih civila i broj poginulih pripadnika oružanih snaga, nasuprot odnosu 1:10 iz Prvog svjetskog rata. Međunarodna je zajednica na ove zastrašujuće brojke, a posebice na užasavajuće učinke koje je rat imao na civilno stanovništvo, odgovorila 1949. revizijom tada važećih konvencija i usvajanjem novog instrumenta: Četvrte Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba.

Dopunski protokoli iz 1977. bili su odgovor na humanitarne posljedice ratova za nacionalno oslobođenje, koje su Konvencije iz 1949. samo djelomično obuhvatile člankom 3. koji je zajednički svim četirima Ženevskim konvencijama (*zajednički članak 3.*).

Ženevske konvencije iz 1949. i njihovi Dopunski protokoli iz 1977. sadrže gotovo 600 članaka i glavni su instrumenti MHP-a (vidi 6. pitanje).

OBIČAJNO MHP

Države razvijaju MHP uglavnom usvajanjem ugovora i formiranjem običajnog prava. Običajno pravo nastaje kada je državna praksa dovoljno zastupljena (široko rasprostranjena, reprezentativna, česta i ujednačena) te ju prati uvjerenje država da su zakonski dužne djelovati - ili im je zabranjeno djelovati - na određeni način. Običaj je obvezujući za sve države, osim onih koje su se ustrajno protivile toj praksi ili pravilu od početka.

MOCK se 1995. upustio u detaljno istraživanje običajnih pravila MHP-a, za što je trebalo oko deset godina, a 2005. je istraživanje objavio Cambridge University Press.

Istraživanje je dostupno na webu na sljedećoj poveznici: <https://www.MOCK.org/customary-ihl>.

Ova baza podataka pruža ažuriranu verziju istraživanja i podijeljena je u dva dijela.

- **Pravila:** Ovdje je predstavljena analiza postojećih pravila običajnog MHP-a. Iako je izuzetno detaljno, istraživanje ne predstavlja iscrpnu procjenu svih pravila u ovom području prava. Ovaj je dio istraživanja dostupan na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španjolskom jeziku. Sažetak istraživanja i popis pravila dostupni su na mnogim drugim jezicima.

- **Praksa:** Ovaj dio sadrži temeljnu praksu za pravila analizirana u 1. dijelu. MOCK ga u suradnji s Britanskim Crvenim križem redovito ažurira. Izvorni materijal prikupljaju mreža delegacija MOCK-a te Nacionalna društva Crvenog križa i Crvenog polumjeseca širom svijeta, a sistematizira ga istraživački tim sa sjedištem u Centru za međunarodno pravo Lauterpacht Sveučilišta Cambridge.

5. KADA SE PRIMJENJUJE MHP?

MHP se primjenjuje samo u situacijama oružanoga sukoba, a nudi dva sustava zaštite: jedan se odnosi na međunarodni oružani sukob, a drugi na nemeđunarodni oružani sukob. Pravila koja se primjenjuju u određenoj situaciji ovisit će stoga o klasifikaciji oružanog sukoba.

A) Međunarodni oružani sukob (MOS)

MOS-i su sukobi u kojima jedna ili više država pribjegava uporabi oružane sile protiv druge države. Oružani sukob između države i neke međunarodne organizacije također se klasificira kao MOS.

Ratovi za oslobođenje naroda u kojima se narodi u ostvarivanju svojih prava na samoodređenje bore protiv kolonijalne dominacije i strane okupacije te protiv rasističkih režima, pod određenim su uvjetima klasificirani kao MOS-i (vidi članak 1. stavak 4. i članak 96. stavak 3. Dopunskog protokola I.). (Vidi također 8. pitanje.)

B) Nemeđunarodni oružani sukob (NOS)

Mnogi oružani sukobi danas po svojoj su prirodi nemeđunarodni. NOS je oružani sukob između oružanih snaga neke države i organiziranih naoružanih nedržavnih skupina ili sukob između takvih skupina. Da bi se neprijateljstvo smatralo NOS-om, ono mora doseći određeni stupanj intenziteta, a skupine koje su uključene u sukob moraju biti dovoljno organizirane.

Međunarodno humanitarno ugovorno pravo uspostavlja razliku između NOS-a u okviru značenja zajedničkog članka 3. i NOS-a koji potпадaju pod definiciju navedenu u članku 1. Dopunskog protokola II.

- **Zajednički članak 3.** primjenjuje se na „oružane sukobe nemeđunarodnog karaktera koji se odvijaju na teritoriju jedne od visokih stranaka ugovornica.“ Tu spadaju oružani sukobi u koje su uključene jedna ili više organiziranih nedržavnih naoružanih skupina. NOS-i se mogu odvijati između državnih oružanih snaga i organiziranih nedržavnih naoružanih skupina ili samo između takvih skupina.

- **Dopunski protokol II.** primjenjuje se na oružane sukobe „koji se odvijaju na teritoriju visoke stranke ugovornice između njezinih oružanih snaga i disidentskih oružanih snaga ili drugih organiziranih naoružanih skupina, koje pod odgovornim zapovjedništvom, ostvaruju nad dijelom njezina područja takvu kontrolu koja im omogućuje vođenje neprekidnih i usklađenih vojnih operacija i primjenu ovog protokola.“ (Vidi članak 1. stavak 1. Dopunskog protokola II.). Definicija NOS-a u Dopunskom protokolu II. uža je od pojma NOS-a iz zajedničkog članka 3. u dva aspekta.

- 1) Uvodi zahtjev teritorijalne kontrole, pod uvjetom da organizirane nedržavne naoružane skupine moraju provoditi takvu teritorijalnu kontrolu „koja im omogućuje vođenje neprekidnih i usklađenih vojnih operacija i primjenu ovog Protokola.“
- 2) Dopunski protokol II. izričito se primjenjuje samo na oružane sukobe između oružanih snaga države i disidentskih oružanih snaga ili drugih organiziranih naoružanih skupina. Za razliku od zajedničkog članka 3., Dopunski protokol II. ne primjenjuje se na oružane sukobe između organiziranih nedržavnih naoružanih skupina.

U tom kontekstu treba imati na umu da Dopunski protokol II. „razrađuje i dopunjuje“ zajednički članak 3. „ne mijenjajući postojeće uvjete njegove primjene“. (Vidi članak 1. stavak 1. Dopunskog protokola II.) To znači da je ova restriktivna definicija relevantna samo za primjenu Dopunskog protokola II., a ne odnosi se na pravo nemeđunarodnih oružanih sukoba općenito.

Istovremeno postojanje MOS-a i NOS-a

U određenim situacijama u isto vrijeme i na istom teritoriju može se odvijati više oružanih sukoba. U takvim će slučajevima klasifikacija oružanog sukoba, a samim time i primjenjivi zakon, ovisiti o odnosima između zaraćenih strana.

Razmotrimo ovaj hipotetički primjer. Država A je uključena u NOS s organiziranim nedržavnim oružanim skupinom. Država B izravno intervenira na strani organizirane nedržavne oružane skupine. Država A i država B tada bi bile uključene u MOS, ali oružani sukob između države A i organizirane naoružane skupine ostao bi po svom značaju nemeđunarodni. Ako država B intervenira na strani države A, u NOS bi bili uključeni i država A i organizirana nedržavna naoružana skupina i država B i organizirana nedržavna naoružana skupina.

GLAVNA PRAVILA KOJA SE PRIMJENJUJU U MEĐUNARODNIM I NEMEĐUNARODNIM ORUŽANIM SUKOBIMA

Međunarodni oružani sukob (MOS)	Nemeđunarodni oružani sukob (NOS)
Četiri Ženevske konvencije Conventions	Zajednički članak 3.
Dopunski protokol I.	Dopunski protokol II.
Običajno MHP za NOS	Običajno MHP za NOS

Pravila za NOS-e manje su detaljna od pravila za MOS-e. Primjerice, u pravilima koja uređuju NOS nema statusa borca ili ratnog zarobljenika. (Za definicije „boraca“ i „ratnih zarobljenika“, vidi 7. pitanje.) To je zbog toga što države nisu bile spremne odobriti članovima organiziranih nedržavnih naoružanih skupina imunitet od kaznenog progona za uzimanje oružja prema domaćem zakonodavstvu. S obzirom na načelo suverenosti države i nevoljnost država da unutarnja pitanja podvrgnu međunarodnoj kodifikaciji, pokazalo se da je teško ojačati sustav zaštite u NOS-ima. Međutim, treba napomenuti da se velik jaz između pravila ugovora koja se primjenjuju u MOS-ima i pravila koja se primjenjuju u NOS-ima postupno popunjava pravilima običajnog prava koja su često ista za sve vrste oružanih sukoba.

KOJE SE PRAVO PRIMJENJUJE NA SITUACIJE UNUTRAŠNJIH NEMIRA I NAPETOSTI?

Unutrašnji nemiri i napetosti (poput pobuna i izoliranih te sporadičnih djela nasilja) djela su koja narušavaju javni red bez prerastanja u oružani sukob. Ona se ne mogu smatrati oružanim sukobima jer je stupanj nasilja nedovoljno visok ili osobe koje pribjegavaju nasilju nisu organizirane u naoružane skupine.

MHP se ne primjenjuje na situacije nasilja koje ne prerastaju u oružani sukob. Slučajevi ove vrste uređeni su odredbama prava o ljudskim pravima (vidi 9. pitanje) i domaćim zakonodavstvom.

6. ŠTO SU TO ŽENEVSKE KONVENCIJE I NJIHOVI DOPUNSKI PROTOKOLI?

Počeci Ženevskih konvencija iz 1949.

Ženevska konvencija za poboljšanje položaja ranjenika u vojskama na kopnu usvojena je 1864. Revidirana je i dopunjena 1906. i 1929. Još jedna konvencija, a koja se odnosi na postupanje s ratnim zarobljenicima, također je usvojena 1929. Godine 1934. u Tokiju je održana 15. Međunarodna konferencija Crvenog križa i na njoj je odobren tekst međunarodne Konvencije – nacrt teksta je sastavio MOCK - o položaju i zaštiti civila državljana neprijateljske države koji se nalaze na području koje pripada ili je

Catalina Martin-Chico/CRC

okupirano od strane protivnika. U vezi s tim tekstom nisu poduzete nikakve aktivnosti, budući da su vlade odbile sazvati diplomatsku konferenciju na kojoj bi pristupile njegovu usvajanju. Zbog toga se odredbe sadržane u Tokijskom nacrtu nisu primjenjivale tijekom Drugog svjetskog rata. Tek 1949., nakon završetka Drugog svjetskog rata, države su usvojile četiri Ženevske konvencije koje su i dalje kamen temeljac MHP-a. Dok su prve tri Ženevske konvencije iz 1949. nastale iz postojećih ugovora o istovrsnim predmetima zaštite, četvrta Ženevska konvencija bila je u potpunosti nova, čime postaje prvim ugovorom MHP-a koji se posebno bavi zaštitom civila tijekom oružanih sukoba. Broj poginulih civila u Drugom svjetskom ratu bio je jedan od razloga za razvoj i usvajanje takvog ugovora.

Počeci dopunskih protokola iz 1977.

Ženevske konvencije iz 1949. označile su bitan pomak u razvoju MHP-a. Međutim, nakon dekolonizacije pojavila se potreba za pravilima primjenjivim na ratove za oslobođenje naroda kao i na građanske ratove čija se učestalost znatno povećala tijekom Hladnog rata. Nadalje, pravila ugovora o vođenju neprijateljstava nisu se promijenila od Haških pravila iz 1907. Budući da je revizija Ženevskih konvencija mogla ugroziti napredak ostvaren 1949., odlučeno je da se usvoje novi tekstovi u obliku protokola koji dopunjaju Ženevske konvencije, što je i učinjeno, a to se dogodilo u lipnju 1977.

2005. usvojen je i treći Dopunski protokol Ženevskim konvencijama. Ovaj instrument prepoznaje dodatni znak – sastavljen od crvenog okvira na bijeloj podlozi, u obliku kvadrata položenog na rub - koji je postao poznat kao „crveni kristal“. Ovaj dodatni znak nije namijenjen da zamijeni crveni križ i crveni polumjesec, nego da pruži dodatne mogućnosti. Odabiru oblika i imena ovog dodatnog znaka prethodio je dug postupak odabira, čiji je cilj bio stvoriti znak bez političkih, vjerskih ili drugih konotacija koji se može koristiti u čitavom svijetu. (Vidi 13. pitanje.)

Sadržaj Ženevske konvencije i dopunskih protokola

Ženevske konvencije štite svakog pojedinca ili kategoriju pojedinaca koji nisu ili više nisu aktivno uključeni u neprijateljstva:

- Prva Ženevska konvencija: ranjeni ili bolesni vojnici na kopnu i osoblje sanitetskih službi oružanih snaga
- Druga Ženevska konvencija: ranjenici, bolesnici i brodolomci, pripadnici oružanih snaga na moru i osoblje sanitetskih službi mornaričkih snaga
- Treća Ženevska konvencija: ratni zarobljenici
- Četvrta Ženevska konvencija: civili, poput:
 - stranih civila na teritoriju strana u sukobu, uključujući izbjeglice
 - civili na okupiranim teritorijima
 - civilni zatočenici i internirci
 - sanitetsko i vjersko osoblje ili jedinice civilne zaštite.

Zajednički članak 3. pruža minimalnu zaštitu u nemeđunarodnim oružanim sukobima. Smatra se ugovorom u malom jer sadrži minimalne standarde od kojih zaraćene strane nikada ne bi smjele odstupati. Pravila sadržana u zajedničkom članku 3. smatraju se običajnim pravom. (Vidi okvir.)

Dopunski protokol I. nadopunjaje zaštitu koju pružaju četiri Ženevske konvencije u međunarodnom oružanom sukobu. Njime se, primjerice, pruža zaštita ranjenim i bolesnim civilima, civilima brodolomcima te civilnom sanitetskom osoblju. On također sadrži pravila o obvezi traženja nestalih osoba i pružanja humanitarne pomoći civilnom stanovništvu. Temeljna jamstva pružaju se svim osobama, neovisno o njihovom statusu. Osim toga, Dopunski protokol I. kodificirao je nekoliko pravila o zaštiti civilnog stanovništva od posljedica neprijateljstava.

Dopunski protokol II. razrađuje i dopunjaje zajednički članak 3. i primjenjuje se u nemeđunarodnim oružanim sukobima između oružanih snaga države i „disidentskih oružanih snaga ili drugih organiziranih naoružanih skupina, koje pod odgovornim zapovjedništvom ostvaruju nad dijelom njezina područja takvu kontrolu koja im omogućuje vođenje neprekidnih i usklađenih vojnih operacija i primjenu ovog protokola.“ (O uvjetima za primjenu Dopunskeg protokola II. vidi 5. pitanje.) Dopunski protokol II. jača zaštitu povrh minimalnih standarda sadržanih u zajedničkom članku 3. uključivanjem zabrana izravnog napada na civile, kolektivnog kažnjavanja, terorističkih djela, silovanja, prisilne prostitucije i nemoralnog napada, ropstva i pljačke. Također navodi pravila o postupanju s osobama lišenim slobode.

ZAJEDNIČKI ČLANAK 3.

U slučaju oružanih sukoba koji nisu međunarodnog karaktera, a događaju se na teritoriju jedne od visokih stranaka ugovornica, svaka strana u sukobu dužna je primijeniti barem sljedeće odredbe:

- 1) S osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i one koji su *hors de combat* zbog bolesti, ranjavanja, zatočenja ili bilo kojeg drugog razloga, u svim će se okolnostima postupati čovječno, bez ikakvoga nepovoljnog razlikovanja na temelju rase, boje kože, religije ili vjeroispovijedi, spola, rođenja, imovinskog stanja ili bilo kojeg drugog sličnog kriterija.

U tu svrhu prema gore navedenim osobama zabranjena su i ostaju zabranjena, u svako doba i na svakom mjestu, ova djela:

- (a) nasilje protiv života i tijela, osobito sve vrste ubojstava, sakraćenje, okrutno postupanje i mučenje;
- (b) uzimanje talaca;
- (c) povrede osobnog dostojanstva, osobito uvredljivi i ponižavajući postupci;
- (d) izricanje i izvršavanje kazni bez prethodnog suđenja pred redovito ustanovljenim sudom koji pruža sva sudska jamstva priznata kao nužna od civiliziranih naroda.

- 2) Ranjenici i bolesni prikupit će se i njegovati
 - Svaka nepristrana humanitarna organizacija, kao što je Međunarodni odbor Crvenog križa, može stranama u sukobu ponuditi svoje usluge.
 - S druge strane, sukobljene strane nastojat će posebnim sporazumima staviti na snagu sve ili dio ostalih odredaba ove Konvencije.
 - Primjena prethodnih odredaba ne utječe na pravni položaj strana u sukobu.

7. KOGA ŠТИТІ МХР?

MHP štiti sve žrtve oružanih sukoba, uključujući i civile i borce koji su položili oružje. Priroda zaštite koju ono pruža varira i određuje se s obzirom na to je li dotična osoba borac ili civil.

МЕЂУНАРОДНИ ОРУŽАНИ СУКОБИ

Civili

Civili imaju pravo na zaštitu u dvjema različitim situacijama. Kao prvo, uživaju opću zaštitu od opasnosti koje proizlaze iz neprijateljstava. (Vidi 11. pitanje.) Civili, definirani kao sve osobe koje nisu borci (vidi definiciju 'boraca' u nastavku), ne smiju biti predmet napada. Jedine iznimke ovom pravilu su civili koji izravno sudjeluju u neprijateljstvima, primjerice, uzimajući oružje protiv neprijatelja. U tim slučajevima oni mogu biti meta napada, ali samo dok izravno sudjeluju u neprijateljstvima. (Vidi 11. pitanje.)

Kao drugo, civilni su 'zaštićene osobe' u okviru MHP-a kada su u rukama strane u sukobu, pod uvjetom da:

- nisu državljeni te neprijateljske države
- nisu državljeni saveznika te neprijateljske države (osim ako ove dvije države ne uživaju normalne diplomatske odnose)
- nisu državljeni neutralne države, tj. države koja nije u ratu (osim ako ove dvije države ne uživaju normalne diplomatske odnose). Ipak, na okupiranim teritorijima državljeni neutralne države uvijek su zaštićene osobe.

Obrazloženje jest da te civile mora štititi MHP zato što oni više ne uživaju zaštitu svoje države, bilo stoga što je ona u ratu s državom u čijoj su oni vlasti ili zato što nema diplomatske odnose s tom državom. Cilj je također zaštiti civile od proizvoljnih djela neprijateljske strane, zbog njihove političke podrške neprijatelju.

Zaštićeni civilni imaju pravo na poštovanje života, dostojanstva, osobnih prava i političkih, vjerskih i drugih uvjerenja. Ne smije ih se podvrgavati mučenju, okrutnom ili ponižavajućem postupanju ili tjelesnom kažnjavanju i moraju biti zaštićeni od bilo kakvih nasilnih djela ili odmazde.

Civilni su posebno ugroženi kada se nalaze na teritoriju koji je okupirala vojska zaraćene sile ili kada su pritvoreni iz razloga povezanih s oružanim sukobom. Na okupiranom teritoriju okupacijska sila ima posebnu obvezu osigurati hranu i medicinske potrepštine za zaštićene civile. Zabranjena je deportacija i prisilni premještaj. Postoje i pravila o konfiskaciji ili zapljeni imovine. MHP navodi detaljna pravila koja štite civile lišene slobode, posebno o uvjetima njihovog pritvora, sudskim i proceduralnim jamstvima na koja imaju pravo i o puštanju na slobodu. (Vidi 10. pitanje.)

Borci hors de combat

Iako uživaju zaštitu od suvišnih ozljeda ili nepotrebne patnje, borci nisu zaštićeni od posljedica neprijateljstava. (Vidi 12. pitanje.) Dakle, oni mogu biti napadnuti osim ako više ne sudjeluju u neprijateljstvima.

Svi pripadnici oružanih snaga strane u sukobu (osim sanitetskog i vjerskog osoblja) definirani su kao „borci“. Oružane snage strane u sukobu sastoje se od svih organiziranih oružanih snaga, naoružanih grupa i jedinica koje su pod zapovjedništvom odgovornim toj strani za ponašanje svojih podčinjenih. (Vidi članak 43. stavak 1. i 2. Dopunskog protokola I. Vidi

također 3. i 4. pravilo MOCK-ovog istraživanja o običajnom MHP-u.) Obično to uključuje pripadnike redovnih oružanih snaga. To također uključuje pripadnike milicija ili dobrovoljačkih vojnih jedinica (tzv. „neregularnih“ oružanih snaga) te pripadnike organiziranih pokreta otpora. Treća Ženevska konvencija stroža je od Dopunskog protokola I. i pruža posebne dodatne uvjete koje pripadnici neregularnih oružanih snaga i organiziranih pokreta otpora moraju ispuniti da bi ih se smatralo ratnim zarobljenicima.

Za borce se smatra da su *hors de combat* kada su u vlasti neprijateljske strane, kada jasno pokazuju namjeru da se predaju ili kad su ranjeni ili bolesni do te mjere da se nisu sposobni braniti. U svakom od ovih slučajeva te su osobe *hors de combat* ako se suzdržavaju od bilo kakvog neprijateljskog čina i ne pokušavaju pobjeći. Čim je borac *hors de combat* mora mu se pokazati dužno poštovanje i on mora biti zaštićen.

Nadalje, kad borci padnu pod neprijateljsku vlast - uslijed zarobljavanja, predaje, masovne kapitulacije ili iz nekog drugog razloga - oni uživaju status 'ratnih zarobljenika'. Kao takvi ne mogu biti procesuirani ili kažnjeni za izravno sudjelovanje u neprijateljstvima. Zapravo, borci imaju pravo izravno sudjelovati u neprijateljstvima i uživati imunitet od progona za svoje ratno djelovanje. Međutim, ako počine ratne zločine, moraju odgovarati. (Vidi 19. pitanje.)

Ratni zarobljenici imaju pravo na čovječno postupanje i poštovanje života, dostojanstva, osobnih prava i političkih, vjerskih i drugih uvjerenja. Ne smije ih se podvrgavati mučenju, okrutnom ili ponižavajućem postupanju ili tjelesnom kažnjavanju i moraju biti zaštićeni od bilo kakvih nasilnih djela ili odmazde. MHP sadrži detaljna pravila koja štite ratne zarobljenike, posebno o uvjetima njihovog pritvora, sudskim i proceduralnim jamstvima na koja imaju pravo te o njihovom puštanju na slobodu i repatrijaciji. (Vidi 10. pitanje.)

NEMEĐUNARODNI ORUŽANI SUKOBI

MHP ne priznaje nikakve posebne kategorije osoba u nemeđunarodnim oružanim sukobima. To je stoga što države ne žele pripadnicima organiziranih nedržavnih naoružanih skupina dodijeliti status „boraca“, što podrazumijeva pravo na izravno sudjelovanje u neprijateljstvima. Zbog toga zajednički članak 3. i Dopunski protokol II. jednostavno predviđaju da svi koji nisu aktivno uključeni u neprijateljstva ili više ne sudjeluju u njima imaju pravo na zaštitu. To omogućuje MHP-u zaštitu civila i onih koji više

izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima. Budući da u nemeđunarodnim oružanim sukobima ne postoji status „borca“, nema niti statusa ratnog zarobljenika. To znači da pripadnici organiziranih nedržavnih naoružanih skupina koji uzmu oružje u takvom sukobu mogu zbog toga biti procesuirani prema domaćem zakonu.

ZAŠTITA RANJENIKA, BOLESNIKA I BRODOLOMACA TE OSOBLJA SANITETSKIH SLUŽBI

Ranjenici, bolesnici i brodolomci, bez obzira na status, imaju pravo na zaštitu. Navedene osobe strana u sukobu koja ih ima u svojoj vlasti mora potražiti, prikupiti i njegovati. Sanitetsko osoblje i medicinske ustanove, prijevoz i oprema moraju se poštovati i štititi u svim okolnostima. Crveni križ, crveni polumjesec ili crveni kristal na bijeloj pozadini prepoznatljivi su znakovi koji pokazuju da te osobe i predmeti moraju biti štićeni. (Vidi 13. pitanje.)

POSEBNA ZAŠTITA: ŽENE I DJECA

Određene kategorije osoba, poput žena i djece, imaju specifične potrebe u oružanim sukobima i potrebno im je pružiti posebno poštovanje i zaštitu.

Djeca moraju dobiti potrebnu skrb i pomoć. Moraju se poduzeti sve izvodljive mjere kako bi se sprječilo da djeca mlađa od 15 godina izravno sudjeluju u neprijateljstvima, a ako su postala siročad ili su odvojena od svojih obitelji uslijed oružanog sukoba, mora se osigurati da nisu prepuštena sama sebi. U svim okolnostima bi im trebalo olakšati uzdržavanje, prakticiranje vjere i pristup obrazovanju. Djeca lišena slobode moraju biti smještena u prostorijama odvojenima od odraslih, osim ako su smještena s obitelji. Nad djecom se ne smije izvršiti smrtna kazna ako su u trenutku počinjenja predmetnog prekršaja ona bila mlađa od 18 godina.

Moraju se uzeti u obzir posebne potrebe za zaštitom, zdravljem i pomoći žena zatečenih oružanim sukobom. Trudnice i mlade majke moraju se tretirati s posebnom pažnjom. Zabранa seksualnog nasilja primjenjuje se podjednako na muškarce i žene, no često se događa da žene snose teret seksualnog nasilja koje se događa tijekom oružanih sukoba. Stoga se žene moraju posebno zaštiti od svih oblika seksualnog nasilja - primjerice, odvajanjem žena od muškaraca dok su lišene slobode, osim ako su smještene s obitelji. Žene također moraju biti pod neposrednim nadzorom žena, a ne muškaraca.

TEMELJNA JAMSTVA NEOVISNO O STATUSU

Kao dodatak prethodno opisanoj zaštiti, MHP navodi određena temeljna jamstva koja se primjenjuju na sve osobe koje više ne sudjeluju u neprijateljstvima, neovisno o njihovom statusu (članak 75. Dopunskog protokola I.; članak 4. Dopunskog protokola II.).

Život, čast, uvjerenja i vjerske prakse svih takvih osoba moraju se poštovati. Sljedeća djela posebno su zabranjena u svim okolnostima, bilo da ih počine civilni ili vojni službenici:

- a) nasilje protiv života, zdravlja i fizičkog ili mentalnog integriteta osoba, osobito:
 - uboјstvo
 - mučenje svake vrste, bilo fizičko ili mentalno
 - tjelesna kazna
 - sakraćenje
- b) povrede osobnog dostojanstva, osobito uvredljivi i ponižavajući postupci, silovanje, prisilna prostitucija i bilo koji oblik povrede čudoređa
- c) uzimanje talaca
- d) kolektivno kažnjavanje
- e) prijetnje izvršenjem bilo kojeg od gore navedenih djela.

Konačno, temeljna jamstva koja se daju svim osobama zahvaćenim oružanim sukobom uključuju i određene proceduralne i sudske zaštite (članak 75. Dopunskog protokola I.; članak 6. Dopunskog protokola II.).

Teun Anthony Voeten/ICRC

8. ZA KOGA JE MHP OBVEZUJUĆE?

Sve strane u oružanom sukobu – bile one države ili organizirane nedržavne naoružane skupine – vezane su ugovornim i običajnim pravilima MHP-a. Pravila običajnog MHP-a primjenjuju se u svakom trenutku na sve strane, bez obzira na njihovu ratifikaciju ugovora u okviru MHP-a.

Države i njihove obveze

Samo države mogu postati strankama međunarodnih ugovora poput Ženevskih konvencija i njihovih dopunskih protokola. Od studenog 2013., 195 država stranke su Ženevskih konvencija. Činjenica da su Konvencije gotovo univerzalno ratificirane svjedoči o njihovom značaju. Od ožujka 2014. 173 države stranke su Dopunskog protokola I., 167 država stranke su Dopunskog protokola II., a 66 država stranke su Dopunskog protokola III.

Organizirane nedržavne naoružane skupine i njihove obveze

Organizirane nedržavne naoružane skupine vezane su - kao strane u nemeđunarodnom oružanom sukobu - zajedničkim člankom 3. i Dopunskim protokolom II. (ako je ispunjen prag za njegovu primjenu - vidi 5. pitanje), pod uvjetom da je država kojoj pripadaju stranka dotičnih ugovora. U svakom slučaju, njih također vežu običajna pravila MHP-a koja se odnose na nemeđunarodne oružane sukobe.

Nacionalni oslobodilački pokreti

Nacionalni oslobodilački pokreti koji se, u ostvarivanju prava na samoopredjeljenje naroda koje predstavljaju, bore protiv kolonijalne dominacije, strane okupacije te protiv rasističkih režima, mogu uvesti primjenu Ženevske konvencije i Dopunskog protokola I. (tj. MHP-a koje se odnosi na međunarodne oružane sukobe) uz jednostranu izjavu upućenu depozitaru, tj. Švicarskom saveznom vijeću. (Vidi članak 1., stavak 4., i članak 96., stavak 3. Dopunskog protokola I.)

Primjenjuje li se MHP na mirovne operacije koje se izvršavaju od strane ili pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda?

Višestruka priroda mirovnih operacija i sve teže i nasilnije okruženje u kojem djeluje njihovo osoblje povećavaju vjerojatnost da će multinacionalne snage koje provode takve operacije uključiti uporabu sile. U takvim situacijama pitanje primjenjivosti MHP-a postaje vrlo važno.

Pitanje primjenjivosti MHP-a na multinacionalne snage bilo je dugo zanemarivano. Često se tvrdilo da snage Ujedinjenih naroda ne mogu biti strane u oružanom sukobu, pa ih stoga MHP ne može obvezati. Također se tvrdilo da bi multinacionalne snage, koje nose pečat međunarodne legitimnosti, trebalo smatrati nepristranima, objektivnima i neutralnima, jer je njihov jedini interes u svakom oružanom sukobu obnova i očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti.

Međutim, ovakvo promatranje ovog pitanja čini suvišnim dugogodišnje razlikovanje između *jus ad bellum* i *jus in bello*. Kao i kod svih drugih, primjenjivost MHP-a na multinacionalne snage mora se određivati jedino na temelju činjenica, bez obzira na međunarodni mandat koji je Vijeće sigurnosti dodijelilo multinacionalnim snagama i na mjesto dano strankama koje su njihovi potencijalni protivnici.

MHP će se primjenjivati na multinacionalne snage kad one postanu strana u oružanom sukobu, bilo da se radi o međunarodnom ili nemeđunarodnom sukobu. Kada se multinacionalne snage bore protiv državnih oružanih snaga, referentni pravni okvir bit će MHP primjenjivo na međunarodni oružani sukob. Ako im se suprotstavi jedna ili više organiziranih nedržavnih naoružanih skupina, referentni zakonski okvir bit će MHP primjenjivo na nemeđunarodni oružani sukob.

MIROVNE OPERACIJE ZA OČUVANJE MIRA I USPOSTAVU MIRA

Mirovne operacije često se dijele u dvije kategorije: očuvanje mira i uspostavu mira.

Svrha operacija **za očuvanje mira** jest osigurati poštovanje prekida vatre i linija razgraničenja i sklopiti sporazume o povlačenju postrojbi. U posljednjih nekoliko godina, opseg operacija očuvanja mira proširen je i na druge zadatke poput nadgledanja izbora, dostavljanja humanitarne pomoći te poticanja procesa nacionalne pomirbe. Pripadnici mirovnih snaga ovlašteni su upotrijebiti silu samo u svrhu samobrane. Takve se operacije odvijaju uz pristanak zainteresiranih strana.

Operacije uspostave mira, koje spadaju u Glavu VII. Povelje Ujedinjenih naroda, provode snage Ujedinjenih naroda ili država, skupina država ili regionalnih organizacija, bilo na poziv dotične države ili uz odobrenje Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Tim je snagama dodijeljena borbena zadaća i one su ovlaštene koristiti prisilne mjere u izvršavanju svog mandata. Suglasnost strana nije nužna.

Posljednjih je godina sve teže jasno razlikovati ove dvije vrste operacija, budući da mirovne operacije često obavljaju zadatke tipične za operacije za očuvanje mira, kao i one tipične za operacije uspostave mira. Kao rezultat toga sada se češće koriste općenitiji pojmovi „operacije za podršku miru“ i „mirovne operacije“.

Priroda mandata mirovne operacije i njezina namjera - očuvanje mira ili uspostava mira - nemaju utjecaja na primjenjivost MHP-a koja se utvrđuje na temelju činjenica i ispunjavanja kriterija za oružane sukobe koji proizlaze iz relevantnih odredbi MHP-a, a posebno iz zajedničkih članaka 2. i 3.

OBVEZA POŠTOVANJA I OBVEZA OSIGURANJA POŠTOVANJA MHP-a

Obveze prema MHP-u nemaju samo strane u oružanom sukobu. Sve države, kao i međunarodna zajednica u cjelini, moraju „poštivati i osigurati poštivanje“ međunarodnog humanitarnog prava.

Ova se rečenica nalazi u zajedničkom članku 1. koji glasi: „Visoke stranke ugovornice obvezuju se da će poštovati ovu Konvenciju i da će joj osigurati poštovanje u svim okolnostima.“ (Vidi također članak 1., stavak 1. Dopunskog protokola I.)

Obveza strana u sukobu da poštuju i osiguraju poštovanje nalazi se i u običajnom MHP-u.
(Vidi 139. pravilo MOCK-ovog istraživanja o običajnom MHP-u.)

- „Poštivati“ znači da stranke međunarodnih ugovora iz područja MHP-a moraju primjenjivati te ugovore u dobroj vjeri.
- „Osigurati poštovanje“ ima šire značenje: države stranke međunarodnih ugovora iz područja MHP-a, bilo da su uključene u sukob ili ne, kao i međunarodna zajednica u cjelini, moraju poduzeti sve moguće korake kako bi osigurale da pravila poštuju svi, a posebno sukobljene strane.

ČIJA JE DUŽNOST ŠIRITI ZNANJE O ŽENEVSKIM KONVENCIJAMA I NJIHOVIM DOPUNSKIM PROTOKOLIMA?

Države imaju pravnu obvezu širenja znanja o konvencijama i njihovim dopunskim protokolima:

„Visoke stranke ugovornice obvezuju se da će u svojim odnosnim zemljama što je više moguće, u vrijeme mira i u vrijeme rata, vršiti difuziju teksta ove Konvencije i, osobito, da će njegovo proučavanje unijeti u vojne i, po mogućnosti, civilne obrazovne programe, kako bi se s načelima Konvencije upoznalo cjelokupno stanovništvo, a osobito oružane snage koje sudjeluju u borbama, sanitetsko osoblje i vojni svećenici.“ (Članci 47. i 48. Prve i Druge Ženevske konvencije. Vidi također članke 127. i 144. Treće i Četvrte Ženevske konvencije.)

„Visoke stranke ugovornice obvezuju se da će u svojim odnosnim zemljama što je više moguće, u vrijeme mira i u vrijeme oružanog sukoba, vršiti difuziju Konvencija i ovoga Protokola i, osobito, da će njihovo proučavanje unijeti u vojne obrazovne programe i poticati njihovo proučavanje među civilnim stanovništvom kako bi se s tim instrumentima upoznale oružane snage i civilno stanovništvo.“ (Članak 83. Dopunskog protokola I.)

„Difuzija ovog protokola vršit će se što je više moguće.“ (Članak 19. Dopunskog protokola II.)

9. KOJA JE RAZLIKA IZMEĐU MHP-a I PRAVA O LJUDSKIM PRAVIMA?

ŠTO JE MEĐUNARODNO PRAVO O LJUDSKIM PRAVIMA?

Pravo o ljudskim pravima skup je međunarodnih pravila uspostavljenih sporazumom ili običajem, na temelju kojih pojedinci i skupine mogu očekivati i / ili zahtijevati određena prava koja njihove države moraju poštovati i štititi. Skup međunarodnih standarda o ljudskim pravima također sadrži brojna načela i smjernice koje se ne temelje na ugovorima (tzv. „meki zakon“).

U nastavku su navedeni glavni međunarodni ugovori iz područja prava o ljudskim pravima:

a) Univerzalni instrumenti

- Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida (1948.)
- Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (1965.)
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.)
- Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.)
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (1979.)
- Konvencija protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih i ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja (1984.)
- Konvencija o pravima djeteta (1989.)
- Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih obitelji (1999.)
- Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (2006.)
- Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (2006.)

b) Regionalni instrumenti

- Europska konvencija o ljudskim pravima (1950.)
- Američka konvencija o ljudskim pravima (1969.)
- Afrička povelja o ljudskim pravima i pravima naroda (1981.)

Ove ugovore nadziru tijela za ljudska prava, kao što su Odbor za ljudska prava Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Europski sud za ljudska prava Europske konvencije o ljudskim pravima.

Dok su se MHP i pravo o ljudskim pravima razvijali na različite načine, neki međunarodni ugovori o ljudskim pravima uključuju odredbe koje potječu iz MHP-a: primjerice, Konvencija o pravima djeteta i njezin Fakultativni protokol glede uključivanja djece u oružane sukobe te Konvencija o prisilnom nestanku.

MHP i međunarodno pravo o ljudskim pravima komplementarna su tijela međunarodnog prava koja dijele neke iste ciljeve. I MHP i pravo o ljudskim pravima nastoje zaštititi živote, zdravlje i dostojanstvo pojedinaca, premda iz različitih uglova - zbog čega je, iako različita u formulaciji, suština nekih pravila slična. Primjerice, i MHP i pravo o ljudskim pravima zabranjuju mučenje ili okrutno postupanje, propisuju osnovna prava za osobe podvrgнутne kaznenom postupku, zabranjuju diskriminaciju, sadrže odredbe o zaštiti žena i djece te reguliraju aspekte prava na hranu i zdravlje. Međutim, među njima ima i važnih razlika: njihovi počeci, opseg primjene, tijela koja ih provode i tako dalje.

Počeci

MHP, čiji su počeci drevni, kodificirano je u drugoj polovici 19. stoljeća pod utjecajem Henryja Dunanta, utemeljitelja Međunarodnog odbora Crvenog križa. (Vidi 6. pitanje.) Pravo o ljudskim pravima novija je grana prava: ono je nastalo iz nekih nacionalnih deklaracija o ljudskim pravima pod utjecajem ideja Prosvjetiteljstva (poput Deklaracije o neovisnosti Sjedinjenih Američkih Država iz 1776. i francuske Deklaracije o pravima čovjeka i građanina iz 1789.). Pravo o ljudskim pravima nastalo je kao grana međunarodnoga prava tek nakon Drugog svjetskog rata, pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda. Opća Deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. prva je definirala pravo o ljudskim pravima na međunarodnoj razini u neobvezujućoj rezoluciji Opće skupštine. Tek je 1966. ova Deklaracija prenesena u univerzalne međunarodne ugovore o ljudskim pravima: Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, oba iz 1966. (Vidi okvir.)

Područje primjene s obzirom na vrijeme

Dok se MHP primjenjuje isključivo u oružanim sukobima (vidi 5. pitanje), pravo o ljudskim pravima u načelu se primjenjuje u svakom trenutku, tj. u doba mira i tijekom oružanih sukoba. Međutim, za razliku od MHP-a,

neki međunarodni ugovori o ljudskim pravima omogućuju vladama da odstupaju od određenih obveza tijekom javnih izvanrednih situacija koje ugrožavaju život nacije. No, derogacija mora biti nužna i proporcionalna krizi, ne smije biti uvedena na diskriminirajućoj osnovi te ne smije kršiti druga pravila međunarodnog prava, uključujući i odredbe međunarodnog humanitarnog prava. Od određenih ljudskih prava nikada se ne može odstupiti: među njima su pravo na život, zabrana mučenja ili okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, zabrana ropstva i zabrana retroaktivne primjene kaznenog prava.

Područje primjene s obzirom na mjesto

Druga velika razlika između MHP-a i prava o ljudskim pravima njihov je izvanteritorijalni doseg. To da MHP upravlja međunarodnim oružanim sukobima i primjenjuje se ekstrateritorijalno nije predmet osporavanja, s obzirom na to da je svrha MHP-a reguliranje ponašanja jedne ili više država uključenih u oružani sukob na teritoriju druge države. Isto obrazloženje primjenjuje se i u nemeđunarodnim oružanim sukobima s izvanteritorijalnim elementom: strane u takvim sukobima ne mogu biti oslobođene svojih obveza prema MHP-u kada sukob dospije izvan teritorija jedne države. Unatoč stavovima nekolicine važnih protivnika, opće je prihvaćeno da se pravo o ljudskim pravima primjenjuje izvanteritorijalno temeljeći se, *između ostalog*, i na odlukama regionalnih i međunarodnih sudova. Međutim, tek treba utvrditi koliki je opseg takve primjene. Tijela za ljudska prava općenito priznaju izvanteritorijalnu primjenu prava o ljudskim pravima kada država vrši kontrolu nad nekim teritorijem (npr. okupacijom) ili osobom (npr. pritvorom). No, sudska praksa o ljudskim pravima u vezi s izvanteritorijalnom primjenom normi o ljudskim pravima koje reguliraju uporabu sile nije ustaljena.

Područje primjene s obzirom na osobe

Cilj MHP-a je zaštитiti osobe koje nisu sudjelovale ili više izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima. Štiti civile i borce *hors de combat*, poput ranjenika, bolesnika i brodolomaca ili ratnih zarobljenika. (Vidi 7. pitanje.) Pravo o ljudskim pravima, razvijeno prvenstveno za doba mira, primjenjuje se na sve osobe u nadležnosti države. Za razliku od MHP-a ne razlikuje borce i civile niti nudi kategorije „zaštićene osobe“.

Strane vezane MHP-om i pravom o ljudskim pravima

MHP obvezuje sve strane u oružanom sukobu i time uspostavlja ravnopravnost prava i obveza između državne i nedržavne strane, na dobrobit svih koji mogu biti pogođeni njihovim ponašanjem (u suštini, „horizontalni“ odnos). (Vidi 8. pitanje.) Pravo o ljudskim pravima izričito uređuje odnos između države i osoba koje se nalaze na njenom teritoriju i / ili podliježu njenoj nadležnosti (u suštini, „vertikalni“ odnos), utvrđujući obveze država prema pojedincima duž širokog spektra ponašanja. Dakle, pravo o ljudskim pravima obvezuje samo države, o čemu svjedoči činjenica da ugovori o ljudskim pravima i drugi izvori standarda ljudskih prava ne stvaraju pravne obveze za nedržavne naoružane skupine. Razlog tome je što većina takvih skupina nije u stanju ispuniti čitav niz obveza prema pravu o ljudskim pravima jer, za razliku od vlada, one ne mogu obavljati funkcije na kojima se zasniva provedba normi o ljudskim pravima. Postoji značajna iznimka ovoj generalizaciji o nedržavnim naoružanim skupinama: radi se o slučajevima u kojima skupina, obično zahvaljujući stabilnoj kontroli teritorija, može djelovati kao državno tijelo i gdje se stoga *de facto* mogu priznati njezine odgovornosti prema ljudskim pravima.

Područje primjene s obzirom na predmet

MHP i pravo o ljudskim pravima dijele zajednička bitna pravila (poput zabrane mučenja), no sadrže i vrlo različite odredbe. MHP se bavi mnogim pitanjima koja su izvan djelokruga prava o ljudskim pravima, poput statusa „boraca“ i „ratnih zarobljenika“, zaštite znakovlja crvenog križa i crvenog polumjeseca i legalnosti određenih vrsta oružja. Slično tome, pravo o ljudskim pravima bavi se aspektima života koje ne regulira međunarodno humanitarno pravo, kao što su sloboda tiska, pravo na okupljanje, glasovanje, štrajk i druga pitanja. Nadalje, postoje područja koja reguliraju i MHP i pravo o ljudskim pravima, ali na različite - ponekad i oprečne - načine. To se posebno odnosi na uporabu sile i pritvor.

- Što se tiče primjene sile, pravilima MHP-a o vođenju neprijateljstava utvrđeno je da je uporaba smrtonosne sile svojstvena ratovanju. To je zato što je krajnji cilj vojnih operacija nadvladati neprijateljske oružane snage. Tako je stranama u oružanom sukobu dopušteno, ili im barem nije zakonom zabranjeno, napadati vojne ciljeve, kao i neprijateljsko osoblje. Nasilje usmjereni protiv tih ciljeva MHP ne brani, bez obzira na to vrši li u oružanom sukobu nasilje država ili neka nedržavna strana. Nasilna

djela nad civilima i civilnim objektima te neselektivni napadi, nasuprot tome, predstavljaju nezakonite radnje jer je jedna od glavnih svrha MHP-a pošteda civila i civilnih objekata od posljedica neprijateljstava. Osim toga, u okviru MHP-a moraju se poduzeti mjere opreza kako bi se civilni gubici sveli na minimum. (Vidi 11. pitanje.) Pravo o ljudskim pravima zamišljeno je da osobe zaštiti od zlostavljanja od strane države; ono ne regulira vođenje neprijateljstava između strana u sukobu, nego način na koji se može uporabiti sila u provođenju zakona. Provođenje zakona temelji se na pristupu „uhvatiti, a ne ubiti“: uporaba sile mora biti posljednje utočište za zaštitu života, kada druga sredstva nisu učinkovita ili ne obećavaju postizanje željenog rezultata, i mora biti strogo proporcionalna legitimnom cilju koji se želi postići (primjerice sprječavanje kriminala, izvršavanje ili pomoći u zakonitom uhićenju počinitelja ili osumnjičenika te očuvanje javnog reda i sigurnosti).

- Kada je riječ o pritvoru, dok i MHP i pravo o ljudskim pravima navode pravila o čovječnom postupanju sa zatočenicima, uvjetima pritvora i pravu na pravično suđenje, razlike se javljaju kada je riječ o proceduralnim zaštitnim mjerama u internaciji, tj. ne-kaznenom pritvaranju osobe temeljem ozbiljnosti prijetnje koju njezina aktivnost predstavlja sigurnosti vlasti koja je osobu pritvorila. Tijekom oružanih sukoba interniranje nije zabranjeno i, općenito, u okviru MHP-a nije potreban sudski nadzor zakonitosti pritvora. (Vidi 10. pitanje.) Izvan oružanih sukoba, ne-kazneni (tj. administrativni) pritvor vrlo je neuobičajen. U velikoj većini slučajeva ljudi su lišeni slobode zbog sumnje da su počinili kazneno djelo. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima jamči pravo na slobodu osobe i navodi da svaki pojedinac koji je pritvoren, iz bilo kojeg razloga, ima pravo na sudski nadzor zakonitosti pritvora. Ovo područje prava o ljudskim pravima temelji se na pretpostavci da sudovi funkcioniрају, da je pravosudni sustav sposoban apsorbirati sve osobe uhićene u bilo kojem trenutku bez obzira na njihov broj, da je dostupno pravno savjetovanje, da su službenici za provođenje zakona sposobni izvršavati svoje zadatke itd. Okolnosti su tijekom oružanog sukoba vrlo različite, što se odražava i na odredbe MHP-a.

Međusobna povezanost MHP-a i pravila o ljudskim pravima koja reguliraju uporabu sile i proceduralne zaštitne mehanizme za internaciju, barem u međunarodnim oružanim sukobima mora se rješavati pozivanjem na *lex specialis*, odnosno na odredbe međunarodnog humanitarnog prava koje su posebno stvorene za suočavanje s tim dvama područjima. (Vidi okvir.)

MEĐUSOBNA POVEZANOST MHP-A I PRAVA O LJUDSKIM PRAVIMA

Međusobna povezanost MHP-a i prava o ljudskim pravima i dalje je predmet velike pravne pozornosti, posebno zbog njezinih posljedica na vođenje vojnih operacija.

U svojoj prvoj izjavi o primjeni ljudskih prava u situacijama oružanog sukoba, Savjetodavnom mišljenju iz 1996. o zakonitosti prijetnje ili uporabe nuklearnog oružja, Međunarodni sud pravde primijetio je da zaštita koju pruža Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima nije prestala u ratnim vremenima i da se, u načelu, pravo da nema proizvoljnog oduzimanja života primjenjuje i u neprijateljstvima. Sud je dodao da ono što predstavlja samovoljno lišavanje života mora biti utvrđeno važećim *lex specialis*, to jest zakonom primjenjivim u oružanom sukobu čija je svrha reguliranje vođenja neprijateljstava.

Ta se izjava općenito tumači kao rješenje pitanja međusobne povezanosti MHP-a i prava o ljudskim pravima i podrazumijeva da pravo o ljudskim pravima, za koje se smatra da se primjenjuje u svakom trenutku, predstavlja *lex generalis*, dok je MHP, čija primjena započinje pojavom oružanog sukoba, *lex specialis*. Drugim riječima, kada su pravo o ljudskim pravima i MHP u sukobu, smatra se da ovo posljednje prevladava, budući da je zamišljeno upravo za oružani sukob.

Dok se značenje, pa čak i korisnost, doktrine *lex specialis* dovode u pitanje, s druge strane postoji opće prihvatanje njezine neophodnosti za utvrđivanje međusobne povezanosti MHP-a i prava o ljudskim pravima. Lako su, općenito govoreći, ove dvije grane međunarodnog prava komplementarne, pojma komplementarnosti ne može riješiti zamršena pravna pitanja međusobne povezanosti koja se ponekad javljaju. U nekim slučajevima, MHP i pravila o ljudskim pravima mogu imati oprečne rezultate ako se primijene na iste činjenice, jer odražavaju različite okolnosti zbog kojih su prvenstveno razvijeni.

10. ŠTO MHP KAŽE O LIŠAVANJU SLOBODE?

MHP štiti sve one koji nisu sudjelovali ili više izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima (vidi 11. pitanje). Uz opću zaštitu koja se pruža osobama hors de combat, MHP pruža posebnu zaštitu osobama lišenima slobode. Te se odredbe razlikuju ovisno o vrsti oružanog sukoba i statusu osobe u pritvoru.

Ratni zarobljenici u međunarodnim oružanim sukobima

Ratni zarobljenici su borci koji su zarobljeni (vidi 7. pitanje). Njihova internacija nije oblik kazne, nego sredstvo za sprječavanje njihova daljnog sudjelovanja u sukobu. Oni nakon prestanka aktivnih neprijateljstava moraju biti pušteni i vraćeni u domovinu bez odlaganja. Sila koja ih drži u pritvoru može ih procesuirati i pritvoriti zbog ratnih zločina koje su možda počinili ili zbog drugih povreda MHP-a, ali ne i zbog same činjenice da su izravno sudjelovali u neprijateljstvima. (Vidi okvir za razliku između internacije i pritvora.)

S ratnim zarobljenicima se u svim okolnostima mora čovječno postupati. MHP ih štiti od svih nasilnih djela, kao i od zastrašivanja, uvreda i javne radoznalosti. Oni imaju pravo na poštovanje života, dostojanstva, osobnih prava te političkih, vjerskih i drugih uvjerenja. MHP također detaljno navodi minimalne uvjete pritvora, obuhvaćajući pitanja poput smještaja, hrane, odjeće, higijene i liječničke skrbi. Pored toga, ratni zarobljenici imaju pravo na razmjenu poruka sa svojim obiteljima.

Civilni internirci u međunarodnim oružanim sukobima

Strana u sukobu može civile podvrgnuti internaciji ako je ona opravdana neophodnim sigurnosnim razlozima. Internacija je sigurnosna mjera i ne može se koristiti kao oblik kazne. To znači da internirac mora biti pušten čim više ne postoje razlozi zbog kojih je bila potrebna njegova internacija.

Što se tiče proceduralnih zaštitnih mehanizama, civilni internirac mora biti obaviješten o razlozima svoje internacije te mora imati mogućnost da tu odluku što prije preispita odgovarajuće sudske ili upravno vijeće, a ako se odluka održi, on mora imati mogućnost da se ta odluka povremeno revidira, i to najmanje dvaput godišnje.

Uvjeti postupanja i pritvora za civilne internirce slični su uvjetima za ratne zarobljenike (vidi gore). S civilnim internircima mora se u svim okolnostima čovječno postupati. MHP ih štiti od svih nasilnih djela, kao i od zastrašivanja, uvreda i javne radoznalosti. Oni imaju pravo na poštovanje života, dostojanstva, osobnih prava te političkih, vjerskih i drugih uvjerenja. MHP također detaljno navodi minimalne uvjete pritvora, obuhvaćajući pitanja poput smještaja, hrane, odjeće, higijene i liječničke skrbi. Civilnim internircima mora se omogućiti razmjena poruka s obiteljima.

Osobe lišene slobode u nemeđunarodnim oružanim sukobima

Zajednički članak 3. navodi da se s osobama zatvorenima u kontekstu nemeđunarodnih oružanih sukoba u svim okolnostima mora čovječno postupati, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja. On također pruža pravična suđenja koja nude sva osnovna sudska jamstva. Zajednički članak 3. dopunjuje se člancima 4., 5. i 6. Dopunskog protokola II. Te odredbe sadrže: 1) temeljna jamstva (npr. zabranu nasilja protiv života, zdravlja i fizičkog ili mentalnog integriteta osoba); 2) posebnu zaštitu za osobe kojima je uslijed oružanog sukoba ograničena sloboda, bilo da su one internirane ili pritvorene (npr. žene moraju biti smještene u prostorijama odvojene od muškaraca i moraju biti pod neposrednim nadzorom žena, a ne muškaraca); 3) zaštitu osoba suočenih s kaznenim progonom i kažnjavanjem za kaznena djela povezana s oružanim sukobom.

Vrijedi podsjetiti da su ove odredbe, kao i zajednički članak 3., jednako obvezujuće za države i organizirane nedržavne naoružane skupine. Također, Dopunski protokol II., poput zajedničkog članka 3., ne pruža poseban status pripadnicima oružanih snaga ili naoružanih skupina koji su pali u neprijateljske ruke. U nemeđunarodnim oružanim sukobima ne postoji status ratnih zarobljehika. (Vidi 7. pitanje.) Iz tog su razloga odredbe kojima se uspostavljaju minimalna jamstva za osobe lišene slobode toliko značajne.

Zaštita koja se pruža osobama lišenim slobode manje je detaljna i jasna u nemeđunarodnim oružanim sukobima nego u međunarodnim oružanim sukobima; odredbe MHP-a u potonjem su slučaju također mnogobrojnije. Prrimjerice, pravila o materijalnim uvjetima pritvora za vrijeme nemeđunarodnih oružanih sukoba nisu detaljno opisana, a nedostaju i proceduralni zaštitni mehanizmi za internirane osobe. Iz tih razloga MOCK je prepoznao zaštitu osoba lišenih slobode u nemeđunarodnim oružanim sukobima kao područje u kojem je potrebno ojačati zakon. (Vidi 20. pitanje.)

Dva glavna oblika dugotrajnog pritvora u oružanim sukobima su internacija, tj. administrativni pritvor iz sigurnosnih razloga te pritvor radi kaznenog postupka.

- *Internacija* je termin koji se u MHP-u koristi za označavanje pritvora osobe za koju se vjeruje da predstavlja ozbiljnu prijetnju sigurnosti sile koja je osobu pritvorila, bez namjere da se protiv te osobe podnese kaznena prijava.
- *Pritvor* radi kaznenog postupka jest lišavanje slobode kojem osumnjičenik može biti podvrgnut sve do pravomoćne osude ili oslobađajuće presude.

UZIMANJE TALACA

Zabranjeno je uzimanje talaca, odnosno oduzimanje ili zadržavanje neke osobe (taoca) uz prijetnje ubojstvom, ozljeđivanjem ili nastavkom zadržavanja, koje ima za cilj prisiliti treću osobu na izvršenje ili suzdržavanje od nekog djela kao eksplisitnog ili implicitnog uvjeta za puštanje taoca.

11. KOJA SU GLAVNA PRAVILA MHP-a KOJA VOĐENJU NEPRIJATELJSTAVA?

Postoje tri osnovna pravila koja reguliraju način na koji strana u oružanom sukobu može izvoditi vojne operacije, tj. provoditi neprijateljstva. To su pravila o razlikovanju, proporcionalnosti i mjerama opreza. Cilj im je zaštititi civile od posljedica neprijateljstava. Pored ovih pravila, tu je i zabrana nanošenja suvišnih ozljeda ili nepotrebne patnje koja štiti borce i druge legitimne mete napada. Ova su pravila posebno kodificirana u

Dopunskom protokolu I., a postoje u običajnom MHP-u za međunarodne i nemeđunarodne oružane sukobe.

Razlikovanje

Osnovno pravilo razlikovanja zahtijeva da strane u oružanom sukobu u svakom trenutku razlikuju civile i civilne objekte s jedne strane, od boraca i vojnih ciljeva s druge strane. Strana u oružanom sukobu smije usmjeriti napad samo protiv boraca ili vojnih ciljeva. Civilno stanovništvo i pojedinačni civilni ne mogu biti napadnuti, osim ako u to vrijeme izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima (vidi okvir). Napadi moraju biti strogo ograničeni na vojne ciljeve i ne smiju biti usmjereni protiv civilnih objekata. Što se tiče objekata, vojni ciljevi ograničeni su na one objekte koji po svojoj prirodi, lokaciji, namjeni ili uporabi učinkovito doprinose vojnim akcijama i čije djelomično ili potpuno uništavanje, zarobljavanje ili neutralizacija daje nedvojbenu vojnu prednost u okolnostima u tom trenutku. Tipični vojni ciljevi su ustanove, zgrade i položaji u kojima su smješteni neprijateljski borci, njihova vojska i naoružanje te vojni transporti i komunikacije. Kada se civilni objekti koriste u vojne svrhe (npr. civilni vlak koji se koristi za prijevoz oružja i boraca), može ih se smatrati vojnim ciljevima.

Zabrana neselektivnih napada proizlazi iz načela razlikovanja. Neselektivni napadi su:

- napadi koji nisu usmjereni na određeni vojni cilj (npr. vojnik koji puca u svim smjerovima bez ciljanja određenog vojnog cilja, što ugrožava civile)
- napadi koji koriste metode ili sredstva ratovanja koja se ne mogu usmjeriti na određeni vojni cilj (npr. rakete dugog dometa koje se ne mogu precizno usmjeriti prema metama)
- napadi koji koriste metode ili sredstva ratovanja čije se posljedice ne mogu ograničiti (npr. bomba od 10 tona koja se koristi za uništenje jedne zgrade).

Proporcionalnost

Napadi usmjereni protiv borca ili vojnog cilja moraju biti u skladu s pravilom proporcionalnosti. To znači da je zabranjeno pokretati napad koji će vjerojatno izazvati slučajni gubitak civilnih života, ozljede civila i / ili štetu na civilnim objektima koji su pretjerani u odnosu na predviđenu konkretnu i izravnu vojnu prednost. Drugim riječima, vojni cilj može se napasti tek nakon procjene koja dovodi do zaključka da se ne očekuje da će civilni gubici nadmašiti predviđenu vojnu prednost.

Mjere opreza

Strana u oružanom sukobu mora stalno voditi računa o poštedi civila ili civilnih objekata prilikom izvođenja vojnih operacija. Strana koja izvodi napad mora učiniti sve što je moguće kako bi potvrdila da su mete vojni ciljevi. Mora odabratи sredstva i metode napada kojima se slučajna šteta civilima i civilnoj imovini izbjegava ili barem svodi na minimum. Mora se suzdržati od pokretanja napada ako se čini da bi prouzročeni gubici ili šteta bili pretjerani u odnosu na očekivanu konkretnu i izravnu vojnu prednost. Za napade koji mogu pogoditi civilno stanovništvo potrebno je izdati upozorenje, osim ako okolnosti to ne dopuštaju. Također se moraju poduzeti mjere opreza protiv posljedica napada. Primjerice, dok god je to moguće, vojni ciljevi ne smiju biti smješteni u blizini civilnog stanovništva i civilnih objekata, a moraju se poduzeti i sve ostale potrebne mjere opreza.

Zabранa suvišnog ozljeđivanja ili nepotrebne patnje

Zabranjeno je korištenje oružja, projektila, materijala i metoda ratovanja koji uzrokuju suviše ozljede ili nepotrebnu patnju. Ova se zabrana odnosi posebno na borce: ona kaže da su određene vrste oružja zabranjene jer ozljeđuju borce na neprihvatljive načine. Iako je ovo pravilo općenito prihvaćeno, postoji neslaganje u vezi s ispravnim načinom odlučivanja uzrokuje li neko oružje suviše ozljede ili nepotrebnu patnju. Međunarodni sud pravde definirao je nepotrebnu patnju kao „štetu veću od one koja je neizbjegna kako bi se postigli legitimni vojni ciljevi“ (Zakonitost prijetnje ili uporabe nuklearnog oružja, Savjetodavno mišljenje, 1996.). Pravilo protiv ciljanja vojničkih očiju laserom, primjerice, kako je utvrđeno u Protokolu IV. Konvencije o određenom konvencionalnom oružju (vidi 12. pitanje), nadahnuto je uvjerenjem da namjerno izazivanje trajne sljepoće na ovaj način uzrokuje suviše ozljede ili nepotrebnu patnju.

IZRAVNO SUDJELOVANJE U NEPRIJATELJSTVIMA

Civili su zaštićeni od napada, osim ako i dok izravno sudjeluju u neprijateljstvima. MOCK je održao nekoliko sastanaka stručnjaka na kojima se raspravljalo o ovom pojmu kako bi pojasnio što to znači u praksi. MOCK je 2009. objavio dokument temeljen na tim raspravama: *Interpretativne smjernice o pojmu izravnog sudjelovanja u neprijateljstvima u okviru međunarodnog humanitarnog prava*. Interpretativne smjernice određuju da civili izravno sudjeluju u neprijateljstvima kada izvode određene radnje koje su dio vođenja neprijateljstava između strana u oružanom sukobu. Da bi se određena radnja kvalificirala kao izravno sudjelovanje u neprijateljstvima, mora zadovoljiti sljedeće kriterije:

1. Ta radnja mora doseći određeni *prag nanesene štete*. To je slučaj kada navedena radnja nepovoljno utječe na vojne operacije ili vojni kapacitet zaraćene strane te kad je izvjesno da će navedena radnja dovesti do nanošenja ozljeda ili ubijanja civila, stavljanja boraca hors de combat ili uništavanja civilnih objekata.
2. Mora postojati *izravna uzročno-posljedična veza* između te radnje i štete koja će vjerojatno nastati ili kao posljedica te radnje ili koordinirane vojne operacije čiji je ta radnja sastavni dio.
3. Mora postojati *povezanost djelovanja zaraćene strane*. To znači da radnja mora biti posebno osmišljena kako bi izravno dosegla potreban prag štete kao podrška jednoj zaraćenoj strani, a na štetu druge strane.

Smatra se da civili izravno sudjeluju u neprijateljstvima i gube zaštitu od napada, ako i dok god izvode takve radnje. Nadalje, pripremne mjere za izvršenje određenog čina koji predstavlja izravno sudjelovanje u neprijateljstvima, kao i raspoređivanje na mjesto izvršenja i povratak s mjesta izvršenja, smatraju se izravnim sudjelovanjem u neprijateljstvima.

12. KAKO MHP REGULIRA SREDSTVA I METODE RATOVANJA?

Pravo strana u sukobu da biraju sredstva ili metode ratovanja nije neograničeno. MHP zabranjuje uporabu sredstava i metoda ratovanja koja su neselektivna ili uzrokuju suvišne ozljede ili nepotrebnu patnju. (Vidi 11. pitanje.) Posebna ograničenja / zabrane koje se odnose na sredstva ratovanja (oružje) i zabrane načina ratovanja izvedena su iz ovih načela.

Sredstva ratovanja

Uporaba određenog oružja u oružanom sukobu može se potpuno zabraniti, a samo oružje može se smatrati nezakonitim (npr. protupješačke mine, kazetno streljivo, kemijsko oružje). Kao alternativa, njegova uporaba može se ograničiti u određenim situacijama (npr. zabrana uporabe zapaljivog oružja ispaljenog u zrak protiv vojnog cilja koji se nalazi u području s određenom koncentracijom civila).

Protupješačke mine

Prema Konvenciji o zabrani uporabe, stvaranja zaliha, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju (1997.), države ni pod kojim uvjetima ne smiju koristiti, usavršavati, proizvoditi, stvarati zalihe ili prenositi protupješačke mine ili pomagati bilo kome drugome da to čini. Moraju uništiti i sve postojeće zalihe protupješačkih mina te u određenom vremenskom razdoblju očistiti zemlju na kojoj su ta sredstva bila postavljena.

Kazetno streljivo

Konvencija o kazetnom streljivu (2008.) zabranjuje uporabu, proizvodnju, skladištenje i prijenos kazetnog streljiva (bomba, granata, raketa ili projektila koji ispuštaju veliki broj eksplozivnog podstreljiva). Pored ovih zabrana, države koje posjeduju kazetno streljivo moraju uništiti zalihe tog oružja i očistiti zemlju zagađenu ostacima kazetnog streljiva (neeksplodirano kazetno streljivo i podstreljivo iz prošlih sukoba). Također postoje i posebne obveze pružanja pomoći žrtvama kazetnog streljiva.

خطر الغام
DANGER MINES

Ostalo konvencionalno oružje

Konvencija o zabrani ili ograničenju uporabe određenog konvencionalnog oružja s pretjeranim traumatskim učinkom ili djelovanjem bez obzira na cilj iz 1980. također sadrži zabrane i ograničenja za određene vrste oružja:

- Protokol I. zabranjuje uporabu bilo kojeg oružja čiji je glavni učinak ozljeđivanje fragmentima koji se u ljudskom tijelu ne mogu detektirati rendgenskim zrakama.
- Protokol II. zabranjuje ili ograničava uporabu mina (kako protupješačkih, tako i protuoklopnih), mina iznenađenja i drugih sličnih naprava. Ovaj Protokol je izmijenjen i novi propisi dodani su 1996.
- Protokol III. regulira uporabu zapaljivog oružja ili oružja koje je prvenstveno namijenjeno paljenju objekata ili osoba djelovanjem plamena ili vrućine, poput napalm bombi i bacača plamena.
- Protokol IV. zabranjuje uporabu i prijenos laserskog oružja posebno dizajniranog da izazove trajnu sljepoću.
- Protokol V. zahtijeva od strana u sukobu da poduzmu mjere za smanjenje opasnosti koju predstavljaju eksplozivni ostaci iz rata (neeksplodirane i napuštene naprave).

U početku su se Konvencija o određenom konvencionalnom oružju i njeni protokoli primjenjivali samo u međunarodnim oružanim sukobima (osim Protokola II. s izmjenama iz 1996.), ali je izmjena članka 1. Konvencije 21. prosinca 2001. proširila primjenu ovih ugovora na nemedunarodni oružani sukob.

Kemijsko i biološko oružje

Međunarodna zajednica zabranila je uporabu kemijskog i biološkog oružja nakon Prvog svjetskog rata (Protokol o zabrani uporabe zagušljivih, otrovnih i drugih plinova te bakterioloških metoda ratovanja iz 1925.). Ova zabrana potvrđena je 1972. (Konvencija o biološkom oružju) i 1993. (Konvencija o kemijskom oružju) zabranjujući, uz njihovu uporabu, usavršavanje, skladištenje i prijenos tog oružja i zahtijevajući da se njegove zalihe unište. Konvencija o kemijskom oružju također zabranjuje uporabu sredstava za suzbijanje nereda (npr. suzavac) kao metode ratovanja.

Nuklearno oružje

Ne postoji sveobuhvatna ili univerzalna zabrana uporabe nuklearnog oružja. Ugovor o neširenju nuklearnog oružja iz 1968. prvenstveno ima za cilj spriječiti širenje nuklearnog oružja i unaprijediti cilj nuklearnog razoružanja.

Međutim, 1996. je Međunarodni sud pravde u Savjetodavnom mišljenju potvrdio da je međunarodno humanitarno pravo primjenjivo na nuklearno oružje, posebice načelo razlikovanja i zabrane uzrokovanja nepotrebne patnje. Primjenjujući ta i srodna pravila na nuklearno oružje, Sud je zaključio da je „prijetnja ili uporaba nuklearnog oružja općenito protivna pravilima međunarodnog prava koja se primjenjuju u oružanim sukobima.“ Sud, međutim, nije bio u mogućnosti odlučiti bi li uporaba nuklearnog oružja bila opravdana, čak i u iznimnim okolnostima prijetnje opstanku države.

Godine 2011. Vijeće izaslanika Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca (koje se sastoji od MOCK-a, Međunarodne federacije društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca i svih nacionalnih društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca) usvojilo je ključnu rezoluciju, „Rad na uklanjanju nuklearnog oružja“, koja iznosi poziciju Pokreta o nuklearnom oružju. U rezoluciji se navodi da je Vijeću teško zamisliti kako bilo kakva uporaba nuklearnog oružja može biti kompatibilna s pravilima MHP-a, posebno s pravilima razlikovanja, predostrožnosti i proporcionalnosti. Također je pozvalo sve države da osiguraju da nuklearno oružje više nikad ne bude upotrebljeno te da hitno i odlučno nastave pregovore za zabranu i uklanjanje nuklearnog oružja obvezujućim međunarodnim sporazumom.

OSIGURAVANJE USKLAĐENOSTI NOVOG ORUŽJA S MHP-om

MHP također nastoji regulirati razvoj oružja i naoružanja od strane država. Članak 36. Dopunskog protokola I. zahtijeva od svake države stranke da osigura da je uporaba svakog novog oružja, sredstva ili metode ratovanja koje proučava, usavršava, nabavlja ili prihvaca, u skladu s pravilima međunarodnog prava koja su obvezujuća za tu državu. Procjene provedene u tu svrhu doprinijet će osiguravanju da oružane snage države mogu voditi neprijateljstva u skladu s međunarodnim obvezama te države

METODE RATOVANJA

Određene metode ratovanja su prema ugovornom i običajnom MHP-u posebno zabranjene. U nastavku navodimo nekoliko primjera.

Uskraćivanje poštede života

Zabranjeno je narediti uskratu poštede života, prijetiti uskratom poštede života ili na toj osnovi voditi neprijateljstva. Protivničke snage moraju dobiti priliku da se predaju i budu zatvorene. Ranjene vojnike valja poštovati i štititi.

Pljačka

Zabranjena je pljačka odnosno prisilno oduzimanje privatne imovine od strane osvajačke vojske neprijateljskim podanicima.

Izgladnjivanje

Zabranjeno je izgladnjivanje civilnog stanovništva kao način ratovanja. Zabranjeno je i napadanje, uništavanje, uklanjanje ili onemogućavanje objekata neophodnih za opstanak civilnog stanovništva.

Perfidija

Zabranjeno je ubiti, raniti ili zarobiti neprijatelja služeći se perfidijom. Članak 37. Dopunskog protokola I. definira „perfidiju“ kao „djela kojima se zadobiva povjerenje protivnika kako bi ga se uvjerilo da ima pravo na zaštitu ili obvezu da pruži zaštitu na temelju pravila međunarodnog prava primjenjivih u oružanim sukobima, s namjerom da se to povjerenje iznevjeri.“ To uključuje, primjerice, hinjenje onesposobljenosti zbog rana ili bolesti kako bi se napalo neprijateljskog borca. Nisu zabranjene ratne varke tj. djela namijenjena zbunjivanju neprijatelja koja ne krše međunarodno pravo i koja poštuju zabranu perfidije. Ona uključuju, primjerice, uporabu kamuflaže, mamaca, lažnih operacija i dezinformacija.

13. KAKVE SU ODREDBE MHP-a U VEZI S UPORABOM I ZAŠTITOM ZNAKA?

Znakovi crvenog križa, crvenog polumjeseca, crvenog lava i sunca te znak crvenog kristala međunarodno su priznati simboli i vidljivi izraz neutralne i nepristrane pomoći i zaštite na koju ranjeni i bolesni u oružanom sukobu imaju pravo u okviru MHP-a. Ovi znakovi imaju dvije različite funkcije. Prvo, služe kao vidljivo očitovanje zaštite koja se tijekom oružanog sukoba pruža sanitetskom osoblju, jedinicama i transportima oružanih snaga te vjerskom osoblju (zaštitna uporaba). Drugo, znakovi upućuju na to da su osoba ili predmet povezani s Međunarodnim pokretom Crvenog križa i Crvenog polumjeseca (indikativna uporaba). Kao što je već spomenuto, Pokret

čine MOCK, Međunarodna federacija društava Crvenog križa i Crvenog polumjeseca i sva nacionalna društva Crvenog križa i Crvenog polumjeseca.

Zaštitna uporaba

Znak je prvenstveno namijenjen da ga kao zaštitno sredstvo koriste sanitetske službe oružanih snaga na kopnu, na moru i u zraku. Osim toga, uz izričito odobrenje nadležnih državnih tijela i pod njihovom kontrolom, civilno sanitetsko osoblje, bolnice i druge civilne sanitetske jedinice te transporti namijenjeni liječenju i njezi ranjenika, bolesnika i brodolomaca u vrijeme oružanih sukoba mogu također koristiti zaštitni znak. Budući da znak treba predstavljati zaštitu osobama i objektima koji na to imaju pravo u vrijeme oružanih sukoba, trebao bi biti što veći, tako da bude vidljiv čak i iz velikih udaljenosti. Znak sam po sebi ne pruža zaštitu. Radi se jednostavno o vidljivom očitovanju zaštite koju pružaju Ženevske konvencije i njihovi dopunski protokoli.

Indikativna uporaba

Znak se također koristi u indikativne svrhe, tijekom rata ili u vrijeme mira, kako bi se pokazalo da su osoba ili objekt povezani s Pokretom ili nekom njegovom sastavnicom. U ovom slučaju, znak bi trebao biti malih dimenzija da se izbjegne nedoumica oko indikativne i zaštitne uporabe.

MOCK i Međunarodna federacija imaju pravo u svako doba koristiti znak u zaštitne i indikativne svrhe.

Neovlaštena uporaba znaka

Svako uporaba znaka, za vrijeme oružanog sukoba ili u vrijeme mira, koja nije izrijekom predviđena međunarodnim humanitarnim pravom predstavlja njegovu neovlaštenu uporabu i zabranjena je. Postoje tri vrste neovlaštene uporabe:

- *imitacija*, predstavlja uporabu oznake koja svojim oblikom i / ili bojom može izazvati zamjenu s jednim od priznatih znakova;
- *uzurpacija* ili uporaba znaka od strane neovlaštenih organizacija ili osoba (trgovackih društava, medicinskih ustanova ili ljekarni, nevladinih organizacija ili pojedinaca itd.). Uzurpacija uključuje i osobe ovlaštene na uporabu znaka koje to ne čine u skladu s pravilima MHP-a;
- *perfidijska* ili uporaba znaka za lažno prikazivanje zaštićenog statusa u svrhu ubijanja, ozljeđivanja ili zarobljavanja protivnika (vidi 12. pitanje). Perfidna uporaba znaka u situacijama međunarodnog oružanog sukoba je ratni zločin.

Neovlaštena uporaba znaka tijekom rata ili u doba mira može ugroziti cijeli sustav zaštite ustanovljen međunarodnim humanitarnim pravom, jer zaraćene strane mogu izgubiti povjerenje u zaštitnu funkciju znaka. Potkopavajući javni značaj znaka, neovlaštena uporaba znaka može također prijeći siguran pristup Pokreta osobama i zajednicama pogodenim humanitarnim krizama te umanjiti njegovu sposobnost pružanja usluga pomoći i zaštite.

MHP precizira da države moraju poduzeti mjere radi sprječavanja i kažnjavanja neovlaštene uporabe znaka kako za vrijeme rata, tako i u doba mira, te usvojiti legislativu o uporabi i zaštiti znaka predviđajući odgovarajuće sankcije i kazne u slučaju neovlaštene uporabe.

Distinkтивna obilježja priznata u okviru MHP-a nemaju nikakav vjerski, etnički, rasni ili politički značaj niti su s time povezani.

ZNAKOVI

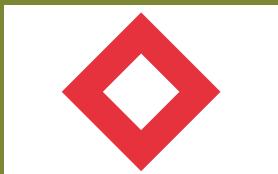
Ženevske konvencije predviđaju tri znaka: crveni križ, crveni polumjesec te crvenog lava i sunce, a zadnji navedeni se više ne koristi.

1. Crveni križ, crveni polumjesec te crveni lav i sunce

2005. Dopunski protokol III. prepoznao je dodatni karakteristični znak: crveni kristal (vidi 2. sliku). Znak crvenog kristala namijenjen je uporabi pod istim uvjetima i služi istoj svrhi kao i znakovi definirani u Ženevskim konvencijama. To pruža alternativu državama koje ne žele isticati crveni križ ili crveni polumjesec.

2. Crveni kristal

Nacionalna društva onih država koje odluče koristiti crveni kristal mogu u njega uključiti jedan ili više već postojećih znakova za indikativnu uporabu (vidi 3. sliku). Glavne mogućnosti predviđaju da

se unutar znaka crvenog kristala uvrsti crveni križ, crveni polumjesec ili crveni križ i crveni polumjesec jedan do drugoga:

3. Crveni križ, crveni polumjesec i crveni križ s crvenim polumjesecom jedan do drugoga

Dopunski protokol III također omogućava nacionalnim društvima onih država koje odluče koristiti crveni kristal da u crveni kristal upgrade još jedan amblem ili znak koji ispunjava dva uvjeta. Kao prvo, drugi amblem ili znak već mora biti u uporabi. Kao drugo, morao je biti predmetom komunikacije preko Depozitara (Švicarskog saveznog vijeća) prema drugim visokim strankama ugovornicama (drugim državama strankama Ženevskih konvencija) i MOCK-u prije usvajanja Dopunskog protokola III. Trenutno je jedini drugi znak koji ispunjava ova dva uvjeta crveni Davidov štit, koji Izraelsko nacionalno društvo u Izraelu (Magen David Adom) koristi od 1930-ih godina (vidi 4. sliku).

4. Crveni Davidov štit unutar crvenog kristala

14. ŠTO MHP KAŽE O NESTALIM OSOBAMA I OBNAVLJANJU OBITELJSKIH VEZA?

Sukobi i katastrofe ostavljaju više od fizičkih rana: u previranjima, panici i strahu, članovi obitelji mogu se razdvojiti u roku od nekoliko minuta, što dovodi do dugih godina tjeskobe i neizvjesnosti o sudbini djece, supružnika ili roditelja. Ženevske konvencije i njihovi dopunski protokoli nastoje osigurati da ljudi ne nestaju, posebno određivanjem obveza u vezi s evidentiranjem podataka o osobama lišenim slobode, obveza vezanim za mrtve i obveza vezanim za pravo obitelji da znaju sudbinu svojih rođaka.

Osobe lišene slobode

Svaka strana u oružanom sukobu mora zabilježiti osobne podatke svake osobe lišene slobode, primjerice ratnog zarobljenika ili interniranog civila (vidi 10. pitanje). Te se informacije ratnom zarobljeniku ili internircu moraju pružiti u obliku zarobljeničkih kartona o zarobljavanju ili kartona o internaciji. Svi ti detalji moraju se poslati i rodbini, bilo preko sila zaštitnicu tj. neutralnih država imenovanih radi zaštite interesa strana u sukobu i njihovih državljana u neprijateljskim zemljama (vidi 19. pitanje), bilo preko MOCK-a. Osobe lišene slobode također imaju pravo na dopisivanje sa svojim obiteljima (iako se pravo na komunikaciju može ograničiti, osobito tamo gdje je to isključivo vojna potreba).

Mrtvi

Svaka strana u sukobu mora poduzeti sve moguće mjere za traženje, prikupljanje i evakuiranje mrtvih, kao i za sprječavanje oskvajivanja njihovih tijela. Strane u sukobu moraju nastojati olakšati povratak ljudskih ostataka, ako to zatraže suprotna strana ili rodbina pokojnika. Mrtve treba odlagati uz poštovanje, a njihove grobove treba poštovati i pravilno održavati. Sve raspoložive informacije moraju se zabilježiti prije odlaganja, a grobna mjesta moraju biti obilježena kako bi se olakšala identifikacija.

Pravo na informacije

MHP od strana u međunarodnim oružanim sukobima zahtijeva da poduzmu sve moguće mjere kako bi rasvjetlili sudbinu nestalih osoba (vidi okvir); također propisuje da članovi obitelji imaju pravo biti obaviješteni o sudbini svojih rođaka. U načelu, domaće pravo definira tko potпадa pod „člana obitelji nestale osobe“. Unatoč tome, vrijedi napomenuti da svaka definicija mora uključivati barem blisku rodbinu, poput:

- djece rođene u braku ili izvan njega, usvojene djece i pastoraka
- životnih partnera, bračnih ili izvanbračnih
- roditelja (uključujući roditelje bračnog druga i posvojitelje)
- braće i sestara, bilo da su rođeni od istih roditelja, bilo da imaju različite roditelje ili su usvojeni.

Svaka strana u sukobu mora tragati za osobama koje je neprijateljska strana prijavila kao nestale.

Ugovorno pravo za nemeđunarodne oružane sukobe manje je uređeno. Međutim, mnoga od gore opisanih pravila primjenjuju se i na međunarodni i na nemeđunarodni oružani sukob kao običajno pravo.

Nestale osobe su osobe o kojima njihove obitelji nemaju vijesti i / ili koje su, na temelju pouzdanih informacija, prijavljene kao nestale uslijed međunarodnog ili nemeđunarodnog oružanog sukoba ili neke druge situacije nasilja.

Okolnosti u kojima ljudi nestaju su različite. Evo nekoliko primjera:

- Obitelji često, u nedostatku načina ostajanja s njima u kontaktu, gube trag rođacima koji su se prijavili u oružane snage ili su se pridružili naoružanim skupinama. Pripadnici oružanih snaga ili naoružanih skupina mogu biti proglašeni nestalima u akciji kada umru, ako nisu bili opremljeni potrebnim sredstvima za identifikaciju, poput identifikacijskih pločica.
- Osobe koje budu zarobljene, uhićene ili otete mogu biti držane u tajnom pritvoru ili na nepoznatom mjestu te umrjeti u pritvoru. U mnogim slučajevima njihove obitelji ne znaju gdje se oni nalaze ili im nije dopušteno posjetiti ih ili čak dopisivati se s njima. Često se podaci o ljudima lišenim slobode ne bilježe (datum i mjesto uhićenja, pritvora, smrti ili ukopa) ili su zapisi koji sadrže takve podatke zatajeni ili uništeni.
- Mnogi ljudi prijavljeni su kao nestali nakon masovnih ubojstava. Često tijela žrtava ostaju ležati tamo gdje su osobe umrle, bivaju žurno pokopana, prevezena drugamo ili čak uništena.
- Raseljene osobe i izbjeglice, skupine ljudi izolirane sukobom te ljudi koji žive u okupiranim područjima mogu biti u nemogućnosti slanja vijesti svojim najmilijima. Takve situacije mogu dovesti do dugotrajnih razdvajanja.
- Djeca također nestaju, nakon odvajanja od obitelji koje su bile prisiljene pobjeći s mjesta sukoba, ili bivaju prisilno regrutirana u oružane snage ili naoružane skupine, zatočena ili čak usvojena žurno i bez postupka.
- Konačno, nakon ekshumacije i izvršenja posmrtnih pregleda, informacijama koje mogu dovesti do identifikacije preminule osobe ne upravlja se uvijek pravilno niti su one uvijek dobro pohranjene.

KAKO MHP POSTUPA S PRISILNIM NESTANKOM?

Konvencija UN-a o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (2006.) ovako definira 'prisilni nestanak':

„Uhićenje, pritvor, otmica ili bilo koji drugi oblik lišavanja slobode od strane državnih službenika ili osoba ili skupina osoba koje djeluju uz odobrenje, podršku ili pristanak države, uz odbijanje priznavanja lišavanja slobode ili prikrivanje sudbine ili mesta gdje se ta osoba nalazi, što takvu osobu stavlja izvan zaštite zakona.“

Prisilni nestanak krši niz pravila MHP-a, ponajviše zabrane samovoljnog lišavanja slobode, mučenja i drugog okrutnog ili nečovječnog postupanja i ubojstva. Osim toga, u međunarodnim oružanim sukobima, opsežni zahtjevi koji se tiču bilježenja informacija, posjeta i razmjene informacija o osobama lišenim slobode usmjereni su, prije svega, na sprječavanje prisilnog nestanka. Od strana u nemeđunarodnom oružanom sukobu traži se poduzimanje koraka za sprječavanje nestanka, uključujući popisivanje osoba lišenih slobode. Na zabranu prisilnog nestanka također treba gledati u svjetlu pravila koje zahtijeva poštovanje obiteljskog života te pravila koje zahtijeva da svaka strana u sukobu poduzme sve izvedive mjere kako bi razjasnila sudbine osoba prijavljenih kao nestalih uslijed oružanog sukoba i osigurala članovima obitelji bilo kakve informacije koje posjeduje o njihovoj sudbini. Kumulativni učinak ovih pravila jest taj da MHP zabranjuje praksi prisilnog nestanka.

NACIONALNI INFORMACIJSKI URED

Ženevske konvencije (vidi članak 122. Treće Ženevske konvencije i članak 136. Četvrte Ženevske konvencije) nalažu da nakon izbijanja sukoba i u svim slučajevima okupacije svaka strana u sukobu mora osnovati službeni informacijski ured koji prikuplja i šalje podatke o ratnim zarobljenicima i civilnim internircima u njezinoj vlasti. Svaka zaraćena strana mora obavijestiti vlastiti informacijski ured o svim ratnim zarobljenicima i civilnim internircima koje drže njene oružane snage te mu dostaviti sve dostupne detalje u vezi s identitetom zarobljenika, kako bi njihovi bližnji što prije bili obaviješteni o njihovoј slobodi. U državama strankama Ženevskih konvencija ovim uredima često upravljaju nacionalna društva Crvenog križa ili Crvenog polumjeseca.

SREDIŠNJI URED ZA TRAŽENJE

„U nekoj neutralnoj zemlji osnovat će se Središnja informacijska agencija za ratne zarobljenike. Međunarodni odbor Crvenog križa predložit će zainteresiranim silama, ako to smatra potrebnim, organiziranje takve agencije. Dužnost te Agencije će biti prikupljanje svih informacija o ratnim zarobljenicima do kojih može doći službenim ili privatnim putem; ona će ih dostavljati što je brže moguće zemlji porijekla zarobljenika ili sili u čijoj su oni vlasti.“ (Članak 123. Treće Ženevske konvencije; vidi također članak 140. Četvrte Ženevske konvencije za civilne internirce.) MOCK je zadužen za Agenciju koja je 1960. preimenovana u Središnju agenciju za traženje, kako bi odražavala sve aktivnosti koje poduzima Agencija, a koje uključuju i druge kategorije osoba, poput ne-zatvorenika, civila i izbjeglica.

15. ŠTO MHP NAVODI U SMISLU PRISTUPA I PRUŽANJA HUMANITARNE POMOĆI?

Oružani sukobi, bili oni međunarodni ili nemeđunarodni, pojačavaju potrebu za humanitarnom pomoći. Civilno stanovništvo često je u ratu lišeno osnovnih životnih potrepština - hrane, vode i skloništa - i nema pristup zdravstvenoj skrbi i drugim temeljnim uslugama. Razlozi su različiti. Uslijed borbenih operacija može biti uništena imovina, a poljoprivredna područja mogu postati neupotrebljiva zbog raspršenosti nagaznih mina,

Omar B. Warsame/ICRC

kazetnog streljiva ili drugih eksplozivnih ostataka iz rata. Cjelokupno stanovništvo može biti prisiljeno napustiti svoje domove, napuštajući svoje uobičajene izvore prihoda. Pored toga, može biti oštećena ili narušena ekonomski i druga infrastruktura, što utječe na stabilnost država ili čitavih regija kroz duže vremensko razdoblje.

Prema međunarodnom pravu, države snose glavnu odgovornost za osiguravanje zadovoljenja osnovnih potreba civila i civilnog stanovništva pod njihovim nadzorom. Međutim, ako države nisu u stanju ili ne žele izvršavati svoje dužnosti, MHP predviđa da akcije pružanja pomoći poduzme netko drugi, poput humanitarnih organizacija koje za to moraju dobiti pristanak dotične države. Da bi humanitarne organizacije izvršile svoje zadatke mora im se omogućiti brz i nesmetan pristup pogodjenim osobama.

Pravni okvir koji se odnosi na humanitarnu pomoć nalazi se u Ženevskim konvencijama i njihovim dopunskim protokolima iz 1977., kao i u običajnom MHP-u. Pravila MHP-a o humanitarnom pristupu i pomoći utvrđuju, kao prvo, da se akcije pružanja pomoći mogu odobravati - a u situaciji okupacije one moraju biti odobrene - kada civilno stanovništvo nema odgovarajuće zalihe. Kao drugo, MHP detaljno iznosi uvjete koji upravljaju takvim operacijama, s ciljem da se olakša pružanje humanitarne pomoći ljudima pogodenim ratnim sukobom.

Obveza pružanja pomoći

Mjerodavne odredbe Dopunskih protokola I. i II. određuju da se pomoćne mjere „poduzimaju“ kada stanovništvo nedostaju sredstva neophodna za preživljavanje, čime se jasno uspostavlja pravna obveza. Međutim, one nadalje određuju da takva obveza podliježe pristanku dotične države (osim tijekom okupacije). Dakle, potrebno je naći ravnotežu između dva naizgled kontradiktorna zahtjeva: s jedne strane se moraju poduzeti mjere pomoći, a s druge mora se dobiti suglasnost dotične države.

Uvjeti za davanje pristanka razlikuju se ovisno o kontekstu:

- U međunarodnim oružanim sukobima - kada se oni ne odvijaju na okupiranim teritorijama - dotične strane ne smiju uskraćivati suglasnost na proizvoljnim osnovama: bilo kakve prepreke za pružanje pomoći moraju se temeljiti na valjanim razlozima. Konkretno, ako se utvrdi da civilnom stanovništvu prijeti glad, a humanitarna organizacija koja pruža nepristranu i nediskriminatornu pomoć može popraviti situaciju, strana je dužna dati pristanak.
- U nemeđunarodnim oružanim sukobima primjenjuju se ista gore navedena pravila. Ipak, pitanje je rasprave hoće li biti potreban pristanak države ako je pomoć namijenjena civilima na teritoriju koji kontrolira nedržavna naoružana skupina.
- Na okupiranim teritorijima okupacijska sila dužna je osigurati da je stanovništvo opskrbljeno hranom i medicinskim potrepštinama. Osobito bi trebala osigurati potrebne namirnice, medicinske zalihe i druge proizvode ako su resursi okupiranog teritorija neprikladni. Ako se cijelom stanovništvu ili dijelu stanovništva okupiranog teritorija ne osigura dovoljno zaliha, okupacijska sila dužna je dati pristanak za programe pomoći kako bi se stanovništvu pružila pomoć.

Pod kojim uvjetima humanitarna pomoć mora biti pružena?

Drugi skup pravila tiče se uvjeta pod kojima se mora pružiti humanitarna pomoć. To su sljedeći uvjeti:

- Čovječnost, nepristranost i nediskriminacija: odredbe MHP-a primjenjuju se samo na nepristranu pomoć humanitarnog karaktera koja se provodi bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja. To posebno znači da se pomoć mora pružiti svim potrebitim osobama, bez obzira na to kojoj strani pripadaju i bez obzira na njihovu vjeru, spol itd.
- Kontrola: strane koje dopuštaju prolazak pomoći smiju kontrolirati njezinu dostavu postavljanjem tehničkih uvjeta, uključujući i odredbe za inspekciju koje reguliraju takav prolazak.

MHP I 'PRAVO INTERVENCIJE ZBOG HUMANITARNIH RAZLOGA'

Dokle god se pravo - ili čak dužnost – intervencije svodi na opravdavanje oružane intervencije poduzete zbog humanitarnih razloga, ne radi se o pitanju MHP-a, već o pitanju dopuštenosti uporabe oružane sile u međunarodnim odnosima: drugim riječima, to je stvar *jus ad bellum*. Koncept „odgovornosti pružanja zaštite“ postupno zamjenjuje pojam „prava“ ili „dužnosti“ na intervenciju iz humanitarnih razloga (vidi 2. pitanje).

MOCK-ovo istraživanje o običajnom pravu, objavljeno 2005., utvrdilo je sljedeća pravila o pružanju humanitarne pomoći. Ta se pravila primjenjuju tijekom međunarodnog i nemeđunarodnog oružanog sukoba:

- Humanitarna pomoć: osoblje i objekti korišteni u humanitarnim operacijama moraju se poštovati i štititi.
- Strane u sukobu moraju omogućiti i olakšati brz i nesmetan prolazak humanitarne pomoći za potrebite civile, ako je ona nepristrana i provodi se bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja; taj prolazak podložan je njihovom pravu nadzora.
- Strane u sukobu moraju osigurati ovlaštenom osoblju za humanitarnu pomoć slobodu kretanja potrebnu za obavljanje zadataka. Samo u slučaju nužne vojne potrebe njihovo kretanje smije se privremeno ograničiti.
- Zabranjeno je koristiti izgladnjivanje civilnog stanovništva kao metodu ratovanja.

16. KAKO MHP ŠTITI IZBJEGLICE I INTERNO RASELJENE OSOBE?

Izbjeglice su osobe koje su prešle međunarodnu granicu i pod rizikom su da postanu žrtve progona ili to već jesu u svojoj zemlji podrijetla. S druge strane, interno raseljene osobe nisu prešle međunarodnu granicu, ali su također morale napustiti svoje domove. (Vidi okvir u nastavku.)

Izbjeglice uživaju zaštitu predviđenu izbjegličkim pravom - uglavnom Konvencijom o statusu izbjeglica (1951.) i Konvencijom koja se odnosi na specifične aspekte problema izbjeglica u Africi (1969.) - te međunarodnim

Nadira Cohen/ICRC

pravom o ljudskim pravima, posebno načelom *non-refoulement*. One potпадају под punomoć Ureda Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice. Kada se nalaze u državi koja je uključena u oružani sukob, izbjeglice su zaštićene i MHP-om. Uz opću zaštitu koju civilima pruža MHP, izbjeglice posebno štite i Četvrte Ženevska konvencija i Dopunski protokol I. Primjerice, članak 44. Četvrte Ženevske konvencije predviđa da sila koja drži zaštićene osobe ne bi s izbjeglicama koje ustvari ne uživaju zaštitu nijedne vlade trebala postupati kao prema neprijateljima. Članak 73. Dopunskog protokola I. dodaje da se izbjeglice moraju smatrati zaštićenim osobama u svim okolnostima i bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja.

Međutim, ne postoji univerzalni ugovor koji bi posebno odgovarao na potrebe zaštite interno raseljenih osoba. Konvencija o zaštiti i pomoći interno raseljenim osobama u Africi (Kampalska konvencija), koja je stupila na snagu u prosincu 2012., prvi je međunarodni ugovor koji se bavi

pitanjem zaštite i pomoći interno raseljenim osobama. Interno raseljene osobe uživaju zaštitu raznih tijela zakona, uključujući domaće pravo, pravo o ljudskim pravima i -ako se nalaze u državi zahvaćenoj oružanim sukobom - MHP. Vodeća načela Ujedinjenih naroda o unutarnjem raseljavanju (1998.) neobvezujući su instrument od velike važnosti za interno raseljene osobe. Ova načela odražavaju postojeće međunarodno pravo i u velikoj mjeri su priznata kao međunarodni okvir za zaštitu interno raseljenih osoba u svim fazama raseljavanja, uključujući povratak, ponovno naseljavanje i reintegraciju.

Poštovanje odredbi MHP-a koje se odnose na zaštitu civila utječe na sprječavanje njihovog raseljavanja. Posebno treba spomenuti pravila koja zabranjuju:

- izravne napade na civile i civilne objekte ili neselektivne napade
- izglađnjivanje civilnog stanovništva i uništavanje dobara neophodnih za njegov opstanak
- kolektivno kažnjavanje - koje može biti u obliku uništavanja stambenih objekata.

MHP također izričito zabranjuje prisiljavanje civila na napuštanje mjesta nastana, osim ako to ne zahtjevaju sigurnosni ili neizbjegni vojni razlozi.

Moraju se poduzeti sve moguće mjere kako bi raseljeni civili imali zadovoljavajuće uvjete skloništa, higijene, zdravlja, sigurnosti i prehrane te da se članovi iste obitelji ne razdvajaju. Pravila koja zahtijevaju da strane u sukobu omoguće stizanje pošiljaka pomoći potrebitim civilima, također pružaju zaštitu interno raseljenim osobama.

Sva ova pravila priznaju se u okviru običajnog MHP-a i primjenjuju tijekom međunarodnih i nemeđunarodnih oružanih sukoba.

TKO JE IZBJEGLICA?

Članak 1. Konvencije o statusu izbjeglica dopunjeno Protokolom iz 1967. definira „izbjeglicom“ svaku osobu koja „se uslijed osnovanog straha od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja, nalazi izvan zemlje svog državljanstva i ne može ili, zbog tog straha, ne želi prihvatiti zaštitu dotične zemlje; ili osobu bez državljanstva koja se zbog gore navedenih okolnosti nalazi izvan zemlje prethodnog uobičajenog boravišta, a koja se ne može ili se zbog straha ne želi u nju vratiti.“

Konvencija Organizacije afričkog jedinstva o izbjeglicama iz 1969. i Kartagenska deklaracija o izbjeglicama iz 1984. proširele su navedenu definiciju i na osobe koje bježe od događaja koji ozbiljno narušavaju javni red, poput oružanih sukoba i drugih slučajeva nasilja.

TKO JE INTERNO RASELJENA OSOBA?

Vodeća načela Ujedinjenih naroda o unutarnjem raseljavanju (1998.) definiraju interno raseljenim osobama „osobe ili skupine ljudi koji su prisiljeni ili primorani pobjeći ili napustiti svoje domove ili mjesta uobičajenog boravišta, posebno kao rezultat ili u cilju izbjegavanja posljedica oružanih sukoba, situacije općeg nasilja, kršenja ljudskih prava, prirodne katastrofe ili katastrofe koju su prouzročili ljudi, te osobe koje nisu prešle međunarodno priznatu državnu granicu.“

MIGRANTI KOJI SU SE ZATEKLI U ORUŽANOM SUKOBU

Ne postoji općeprihvaćena definicija „migranta“, a odluka o migriranju može biti „dobrovoljna“ ili „prisilna“, iako su te oznake mnogo manje jasne nego u prošlosti. Brz nastup događaja poput oružanog sukoba ili katastrofe mogu predstavljati neposredni razlog koji prisiljava ljudе da napuste svoje domove. Potraga za boljim ekonomskim mogućnostima, postupno ili progresivno propadanje okoliša, sve veće suzbijanje prava (posebnice manjina) i dostupnost obiteljskih mreža na stabilnijim lokacijama mogu precizno odrediti kamo se migranti sele i na koliko dugo. Izraz „mješoviti migracijski tokovi“ sada se koristi za opisivanje bijega tražitelja azila, izbjeglica i osoba bez državljanstva, kao i radnih migranata, od oružanog sukoba; taj izraz opisuje i situaciju i kombinaciju faktora koji uzrokuju takve promjene stanovništva.

Mnogi migranti neće se kvalificirati kao izbjeglice te nakon prelaska međunarodne granice prema definiciji nisu interno raseljeni. Bez obzira na početni uzrok njihovog raseljavanja (ili migracije), ranjivost i potreba tih ljudi za zaštitom te prijetnje njihovim ljudskim pravima kojima su izloženi tijekom putovanja, uključujući i trgovinu ljudima, ne mogu se prikazivati nevažnim.

Ne postoji univerzalni ugovor koji bi se posebno bavio zaštitom svih migranata. Odredbe se mogu naći u raznim granama prava, uključujući domaće pravo, pravo o ljudskim pravima te međunarodno humanitarno pravo, ako se nalaze u državi zahvaćenoj oružanim sukobom.

Migranti na teritoriju države uključene u oružani sukob smatraju se civilima.

17. KOJI OBJEKTI UŽIVAJU POSEBNU ZAŠTITU U OKVIRU MHP-a?

Prema općim odredbama MHP-a civilni objekti zaštićeni su od napada. Neki objekti u okviru MHP-a uživaju i posebnu zaštitu, bilo zbog svog posebnog značaja za zaštitu žrtava oružanih sukoba, civilnog stanovništva ili čovječanstva općenito, bilo zbog svoje posebne ranjivosti u doba oružanih sukoba. U nastavku navodimo neke primjere.

Sanitetske jedinice i transporti

Pojam „**sanitetske jedinice**“ odnosi se na ustanove i druge jedinice - vojne ili civilne, nepokretne ili pokretnе, stalne ili privremene - organizirane u medicinske svrhe. Pojam uključuje, primjerice, bolnice i druge slične jedinice, transfuzijske centre, centre i institute za preventivnu medicinu, medicinska skladišta i medicinske i farmaceutske zalihe takvih jedinica.

Pojam „**sanitetski transport**“ odnosi se na svako prijevozno sredstvo - vojno ili civilno, trajno ili privremeno - namijenjeno isključivo sanitetskom prijevozu pod nadzorom nadležnog tijela strane u sukobu. To uključuje prijevozna sredstva kopnom, vodom ili zrakom, poput vozila hitne pomoći, bolničkih brodova i sanitetskih zrakoplova.

Posebna zaštita za sanitetske jedinice i transporte u okviru MHP-a pomoći je oblik zaštite koji omogućava da ranjenici i bolesnici dobiju liječničku skrb. Zaštita za sanitetske jedinice i transporte odavno je prisutna u MHP-u. O njoj se govori u Ženevskoj konvenciji iz 1864. i Haškim pravilima iz 1899. i 1907. Dalje je ova tema razrađena u Prvoj i Četvrtoj Ženevskoj konvenciji za vojne sanitetske jedinice i transporte, civilne bolnice i određena sredstva sanitetskog prijevoza. 1977. ova je zaštita proširena posebno na civilne sanitetske jedinice i transporte u svim okolnostima. Zaštita sanitetskih jedinica i transporta u nemeđunarodnim oružanim sukobima implicitno je izvedena iz zajedničkog članka 3. koji nalaže da se ranjene i bolesne prikuplja i zbrinjava. Ova je zaštita izričito navedena u Dopunskom

protokolu II. Državna praksa je sada utvrdila obvezu poštovanja i zaštite svih sanitetskih jedinica i transporta, i civilnih i vojnih, kao norme običajnog međunarodnog prava koja se primjenjuje i u međunarodnim i u nemeđunarodnim oružanim sukobima.

U obvezi poštovanja i zaštite sanitetskih jedinica i transporta isključivo namijenjenih u medicinske svrhe u svim okolnostima:

- **poštovanje** znači da se sanitetske jedinice i transporti ne smiju napadati i da se njihovo funkciranje ne smije nepotrebno onemogućavati;
- **zaštita** znači da se sanitetskim jedinicama i transportima mora aktivno pomagati u njihovom djelovanju te ih se mora štititi od napada ili nepotrebnog uplitanja trećih strana. Posebno, sanitetske jedinice ne smiju, koliko je to moguće, biti smještene u blizini vojnih ciljeva. Nadalje, sanitetske jedinice i transporti ni pod kojim se uvjetima ne smiju koristiti za zaštitu vojnih ciljeva od napada.

Ako se sanitetske jedinice i transporti, izvan svog humanitarnog djelovanja, koriste za počinjenje štete neprijatelju, izgubit će zaštitu i mogu biti podložni napadima. Prije napada na sanitetske jedinice i transporte, međutim, mora se izdati upozorenje uz postavljanje razumnog vremenskog roka, kad god je to prikladno; napad se može odobriti samo ako je upozorenje ignorirano. Primjeri štetnih djela za neprijatelja uključuju korištenje sanitetskih jedinica kao skloništa za sposobne borce, mjesta za pohranu oružja ili streljiva, ili kao vojnih promatračnica ili zaštite za vojno djelovanje. Međutim, čak i tada, kao i kod svih napada na vojni cilj, moraju se poštovati pravila o proporcionalnosti i predostrožnosti u korist ranjenika i bolesnika ili sanitetskog osoblja koje se može nalaziti unutar sanitetske jedinice ili transporta iz kojeg se izvršava po neprijatelja štetan čin.

Konačno, ovlaštene sanitetske jedinice imaju pravo na isticanje distinkтивnih obilježja (vidi 13. pitanje). Treba napomenuti da se sanitetske jedinice i transporti moraju posebno poštovati i štititi bez obzira na to jesu li istaknuli distinkтивno obilježje, ali isticanje oznake olakšava identifikaciju.

Kulturna dobra

Kulturna dobra općenito su zaštićena kao civilni objekti. Osim toga, posebno se mora paziti da ne dođe do oštećenja kulturnih dobara, jer ona spadaju među najdragocjenije civilne objekte; potreba za takvim oprezom postaje još važnija kada su predmetna kulturna dobra vitalan aspekt baštine ljudi na koje se odnosi.

Pojam „**kulturno dobro**“ odnosi se na svako pokretno ili nepokretno vlasništvo posvećeno religiji, umjetnosti, znanosti, obrazovanju, dobrotvornim svrhama ili povijesnim spomenicima. Imovina od velike važnosti za kulturnu baštinu svakog naroda - poput arhitektonskih ili povijesnih spomenika, arheoloških nalazišta, umjetničkih djela, knjiga ili bilo koje građevine čija je glavna i efektivna svrha čuvanje kulturnih dobara, te centara koji sadrže veliku količinu kulturnih dobara - može istaknuti oznaku plavo-bijelog štita i biti prepoznata po toj oznaci (vidi sliku na sljedećoj stranici).

Pravni temelj za pružanje posebne zaštite **kulturnim dobrima** nalazi se u Haškim pravilima iz 1907., Haškoj konvenciji za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba i njezinim protokolima, te u dopunskim protokolima iz 1977. Obveza poštovanja i zaštite kulturnih dobara postoji i u običajnom pravu koje upravlja međunarodnim i nemeđunarodnim oružanim sukobima.

U obvezi poštovanja i zaštite kulturnih dobara:

- **poštovanje** znači da se u vojnim operacijama mora voditi posebna briga kako bi se izbjeglo oštećivanje kulturnih dobara, osim ako su ta dobra pretvorena u vojne ciljeve;
- **zaštita** znači da je zabranjeno svako oduzimanje ili uništavanje ili namjerna šteta nanesena kulturnim dobrima. Okupacijska sila također mora sprječiti ilegalni izvoz kulturnih dobara s okupiranog teritorija i mora vratiti nezakonito izvezenu imovinu nadležnim vlastima okupiranog teritorija.

Uz to postoje i dodatne obveze poštovanja i zaštite **imovine koja se smatra od velike važnosti za kulturnu baštinu svakog naroda.**

- Haška konvencija za zaštitu kulturnih dobara iz 1954. nastojala je pojačati zaštitu imovine koja se smatra od velike važnosti za kulturnu baštinu svakog naroda tako što je, najprije, potaknula obilježavanje takve imovine plavo-bijelim štitom. (Vidi povezanu sliku.)
- Navedena imovina ne smije biti predmetom napada, osim ako to izričito ne zahtijeva vojna potreba. Drugi protokol Haške konvencije iz 1954. pojašnjava da se na izuzeće od nužne vojne potrebe može pozivati samo ako i onoliko dugo koliko: (1) je predmetno kulturno dobro po svojoj funkciji pretvoreno u vojni cilj; i (2) ne postoji izvediva alternativa za stjecanje vojne prednosti slične onoj koja se nudi napadom na taj cilj. Drugi protokol nadalje zahtijeva da se postojanje takve potrebe utvrdi na određenoj razini zapovijedanja i da se, u slučaju napada, unaprijed izda upozorenje kad god to okolnosti dopuštaju. Treba napomenuti da članak 53. stavak 1. Dopunskog protokola I. i članak 16. Dopunskog protokola II. idu korak dalje: oni ne predviđaju izuzeće u slučaju nužne vojne potrebe. Ovi članci obuhvaćaju samo ograničeni broj vrlo važnih kulturnih dobara, tj. onih koji su dio kulturne ili duhovne baštine „svih naroda“ (tj. čovječanstva). Imovina obuhvaćena dopunskim protokolima mora biti od tolike važnosti da će je sigurno prepoznati svi, štoviše, ne mora biti ni označena.
- Vojna uporaba takve imovine - koja bi je vjerojatno izložila uništavanju ili oštećenjima – zabranjena je, osim ako to vojne potrebe nužno ne zahtijevaju. I ovdje Drugi protokol Haške konvencije iz 1954. pojašnjava da je moguće pozvati se na izuzeće od nužne vojne potrebe korištenjem kulturnih dobara u svrhe koje će ih vjerojatno izložiti uništavanju ili oštećenju samo „kad i sve dok izbor između takve uporabe kulturnog dobra i druge izvedive metode za stjecanje slične vojne prednosti nije moguć.“ Drugi protokol, nadalje, zahtijeva da se postojanje takve potrebe utvrdi na određenoj razini zapovijedanja. Treba napomenuti da članak 53. stavak 1. Dopunskog protokola I. i članak 16. Dopunskog protokola II. idu korak dalje: oni ne predviđaju izuzeće u slučaju nužne vojne potrebe.

- Zabranjen je bilo koji oblik krađe, pljačke ili bespravnog zaposjedanja takve imovine i bilo kakav akt vandalizma usmjeren protiv nje.

Znak u obliku plavo-bijelog štita označava zaštitu imovine koja se smatra od velike važnosti za kulturnu baštinu čovječanstva.

Prirodni okoliš

Izraz „**prirodni okoliš**“ odnosi se na dinamiku, sastav ili strukturu Zemlje, uključujući njezinu biotu, litosferu, hidrosferu i atmosferu te svemir. To uključuje, primjerice, svu vegetaciju (biljke, šume, itd.), životinjski svijet, mikroorganizme, tlo, stijenje, zrak, vodu i druge prirodne resurse te klimu.

Oružani sukob može nanijeti dugotrajnu štetu prirodnom okolišu. Uporaba određenog oružja, posebice kemijskog ili nuklearnog, može imati dugotrajan štetni utjecaj na okoliš. Takav utjecaj može biti dio vojne strategije, kada strana u sukobu cilja na dijelove okoliša kako bi oslabila neprijateljske kapacitete, no može se pojaviti i kao nenamjerna posljedica sukoba. Uništavanje odvoda i kanalizacije, elektrana i kemijskih postrojenja i druge industrije, kao i samo stvaranje otpada mogu imati za posljedicu onečišćenje izvora vode, obradive zemlje i zraka, što utječe na zdravlje čitavog stanovništva. Iako se određena količina štete nanesena okolišu može prihvati kao svojstvena oružanom sukobu, takva šteta ne smije biti pretjerana.

MHP stoga priznaje ograničenje štete za okoliš. Kao prvo, okoliš je općenito zaštićen kao civilni objekt, a samim time zaštićen je od izravnih napada, kao i od prekomjerne slučajne štete. MHP također zahtijeva da se poduzmu sve izvedive mjere predostrožnosti s ciljem izbjegavanja, i svakako, minimiziranja slučajne štete okolišu. Prirodni okoliš također uživa posebnu zaštitu u okviru MHP-a. U stvari, MHP štiti prirodni okoliš od „dalekosežne, dugoročne i ozbiljne štete“. Konkretno, metode ili sredstva ratovanja koji su namijenjeni ili se od njih može očekivati da nanesu takvu

štetu prirodnom okolišu, zabranjeni su ugovornim i običajnim pravom u međunarodnim oružanim sukobima. Praksa država je uspostavila ovo pravilo kao normu običajnog međunarodnog prava, a vjerojatno isto vrijedi i za nemeđunarodne oružane sukobe.

Konačno, Konvencija o zabrani vojne ili bilo kakve druge neprijateljske uporabe tehnika modifikacije okoliša (ENMOD) iz 1976. pruža dodatnu zaštitu okolišu za vrijeme oružanih sukoba. ENMOD zabranjuje namjerno modificiranje okoliša kako bi se nanijele „dalekosežne, dugotrajne ili teške posljedice“ – izazivajući fenomene poput uragana, plimnih valova ili klimatskih promjena - kao sredstvo uništenja, štete ili povrede druge države. Jednostavno, zabranjena je uporaba namjernog uništavanja prirodnog okoliša kao oružja.

Postrojenja i instalacije koje sadrže opasne sile

Pojam „**postrojenja i instalacije koje sadrže opasne sile**“ odnosi se na brane, nasipe i nuklearne stанице за производњу електричне енергије.

Postrojenja i instalacije koja sadrže opasne sile ne smiju se napadati čak ni kad su pretvoreni u vojne ciljeve, jer takvi napadi mogu dovesti do otpuštanja opasnih sila što, pak, može dovesti do ozbiljnog gubitka života civila. Ne smiju se napadati ni vojni ciljevi smješteni uz ili u blizini ovakvih postrojenja, ako bi takav napad mogao dovesti do jednakog ozbiljnog gubitaka civilnih života. Ova su pravila izričito navedena u Dopunskom protokolu I. i postoje u običajnom pravu, kako za međunarodne, tako i za nemeđunarodne oružane sukobe. Da bi se olakšala identifikacija takvih objekata, strane u oružanom sukobu mogu ih označiti posebnim znakom koji se sastoji od tri jarko narančasta kruga smještena u ravnini (vidi dolje).

18. ŠTO MHP KAŽE O TERORIZMU?

KAKAV JE STAV MOCK-A PREMA TERORIZMU ?

MOCK najoštrije osuđuje neselektivna nasilna djela koja šire strah među civilnim stanovništvom. To je učinio u brojnim prilikama.

MHP ne nudi definiciju „terorizma”, ali zabranjuje većinu djela počinjenih u oružanom sukobu koja bi se obično smatrala „terorističkim”. Osnovno je načelo MHP-a da osobe koje se bore u oružanom sukobu moraju u svakom trenutku razlikovati civile i borce, te civilne objekte i vojne ciljeve. Ovo načelo razlikovanja predstavlja kamen temeljac MHP-a (vidi 11. pitanje). Iz njega proizlaze mnoga pravila MHP-a posebno usmjerena na zaštitu civila - poput zabrane namjernih ili izravnih napada na civile i civilne objekte, zabrane neselektivnih napada ili zabrane uporabe „ljudskog štita”. MHP također zabranjuje uzimanje talaca. Nema pravnog značaja za opisivanje namjernih djela nasilja nad civilima ili civilnim objektima u situacijama oružanog sukoba kao „terorističkih”, jer takvi postupci već predstavljaju ozbiljne povrede MHP-a.

Nadalje, MHP izričito zabranjuje „mjere“ terorizma i „teroristička djela“. Članak 33. Četvrte Ženevske konvencije kaže da su „zabranjene kolektivne kazne, kao i sve mjere zastrašivanja ili terorizma.“ Članak 4. Dopunskog protokola II. zabranjuje „teroristička djela“ nad osobama koje ne sudjeluju ili su prestale sudjelovati u neprijateljstvima. Glavni cilj ovih odredbi je naglasiti da ni pojedinci ni civilno stanovništvo ne mogu biti podvrgnuti kolektivnom kažnjavanju koje, između ostalog, očito zastrašuje. Dopunski protokoli I. i II. zabranjuju i djela usmjerena na širenje straha među civilnim stanovništvom: „Zabranjena su djela ili prijetnje nasiljem čija je glavna svrha širenje straha među civilnim stanovništvom“ (Vidi članak 51. stavak 2. Dopunskog protokola I.; članak 13. stavak 2. Dopunskog protokola II.) Ove odredbe ne zabranjuju zakonite napade na vojne ciljeve koji mogu širiti strah među civilima, ali zabranjuju napade koji imaju za cilj teroriziranje civila kao, primjerice, provođenje granatiranja ili snajperskih akcija protiv civila u urbanim područjima.

Budući da se MHP primjenjuje samo tijekom oružanih sukoba, ono ne regulira teroristička djela počinjena u doba mira. Međutim, takva su djela podložna pravu, tj. domaćem i međunarodnom pravu, posebice pravu o ljudskim pravima. Bez obzira na motive njihovih počinitelja, terorističkim djelima počinjenim izvan oružanog sukoba moraju se baviti domaće ili međunarodne agencije za provođenje zakona. Države mogu poduzeti nekoliko mjera za sprječavanje ili suzbijanje terorističkih djela, poput prikupljanja obavještajnih podataka, policijske i pravosudne suradnje, izručenja, kaznenih sankcija, financijskih istraga, zamrzavanja imovine ili diplomatskog i ekonomskog pritiska na države optužene za pomaganje onima koji se sumnjiče za terorizam.

ŠTO S TAKOZVANIM ‘RATOM PROTIV TERORIZMA’?

Ovo je izraz koji se koristi za opisivanje niza mjera i operacija usmjerenih na sprječavanje i suzbijanje terorističkih napada. Te mjere uključuju prikupljanje obavještajnih podataka, financijske sankcije i pravosudnu suradnju, a moguće bi uključivati i oružani sukob. Pravna klasifikacija onoga što se često naziva „globalnim ratom protiv terorizma“ predmet je znatne kontroverze. Lako je izraz postao dio svakodnevne rasprave u nekim zemljama, u svjetlu MHP-a još uvijek treba ispitati je li to samo retoričko sredstvo ili se u pravnom smislu odnosi na globalni oružani sukob. Na temelju analize dostupnih činjenica, MOCK ne dijeli mišljenje da se vodi globalni rat; potreban je pojedinačni pristup pravnoj klasifikaciji situacija nasilja koje se kolokvijalno nazivaju dijelom „rata protiv terorizma“. Jednostavno rečeno, tamo gdje nasilje doseže prag oružanog sukoba, bilo međunarodnog, bilo nemeđunarodnog, primjenjuje se MHP (vidi 5. pitanje). Tamo gdje toga nema, u igru ulaze ostala pravna tijela.

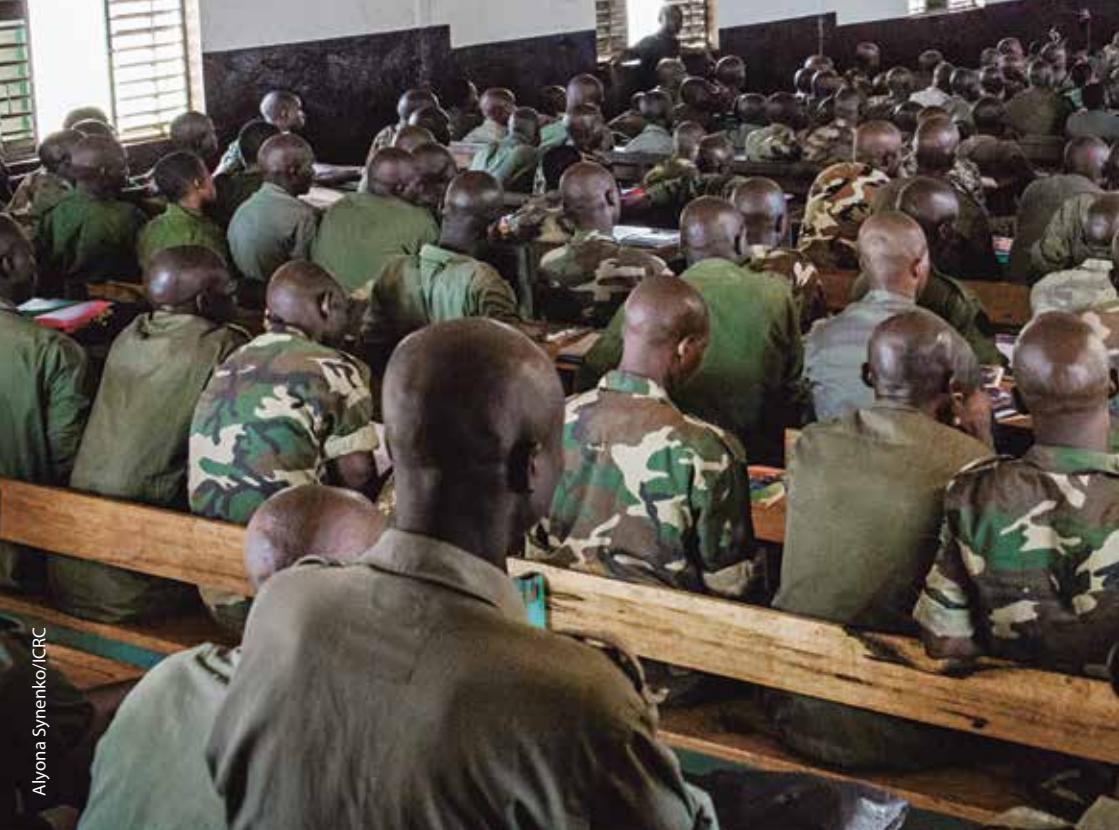
Specifični aspekti borbe protiv terorizma pokrenuti, primjerice, nakon napada na Sjedinjene Američke Države 11. rujna 2001. predstavljaju oružani sukob definiran MHP-om. Rat započet u listopadu 2001. koji je u Afganistanu vodila koalicija pod vodstvom SAD-a jedan je primjer. Ženevske konvencije i pravila međunarodnog običajnog prava bili su potpuno primjenjivi na taj međunarodni oružani sukob koji je uključivao koaliciju pod vodstvom SAD-a s jedne, i Afganistana s druge strane. Međutim, mnogobrojna djela nasilja u drugim dijelovima svijeta koja obično opisujemo kao „teroristička“, počine slabo organizirane skupine (mreže) ili pojedinci koji, u najboljem slučaju, dijele istu ideologiju. Dvojbeno je mogu li se ove skupine i mreže okarakterizirati kao strane u bilo kojoj vrsti oružanog sukoba.

„Terorizam“ je fenomen. U praksi i pravno gledajući, rat se ne može voditi protiv fenomena, nego samo protiv strane u oružanom sukobu koja se može identificirati. Iz tih razloga bilo bi prikladnije govoriti o višestrukoj „borbi protiv terorizma“, prije nego o „ratu protiv terorizma“.

KOJE SE PRAVO PRIMJENJUJE NA OSOBE PRITVORENE U BORBI PROTIV TERORIZMA?

1. Osobe pritvorene u okviru **međunarodnog oružanog sukoba** koji se vodi u sklopu borbe protiv terorizma –kao što je bio slučaj s Afganistanom do uspostave nove vlade u lipnju 2002. - zaštićene su međunarodnim humanitarnim pravom koje se primjenjuje na međunarodne oružane sukobe.
 - a) **Zarobljeni bori** moraju dobiti status ratnih zarobljenika te mogu biti zadržani u pritvoru do kraja aktivnih neprijateljstava u tom međunarodnom oružanom sukobu. Ratnim zarobljenicima se ne može suditi za samo sudjelovanje u neprijateljstvima, ali im se može suditi za ratne zločine koje su možda počinili. U ovom slučaju oni mogu biti zadržani u pritvoru dok ne odsluže izrečenu kaznu. Ako se sumnja u status ratnog zarobljenika pojedinca, mora se osnovati nadležni sud koji će presuditi o tom pitanju.
 - b) **Civili** koji su zatvoreni zbog nužnih sigurnosnih razloga moraju uživati zaštitu predviđenu Četvrtom Ženevske konvencijom. Borci koji ne ispunjavaju kriterije za status ratnog zarobljenika (oni koji, primjerice, otvoreno ne nose svoje oružje) ili civili koji su izravno sudjelovali u neprijateljstvima u međunarodnom oružanom sukobu (tzv. „neprivilegirani“ ili „nezakoniti“ borci) zaštićeni su Četvrtom Ženevske konvencijom pod uvjetom da su državljeni neprijateljske strane. Za razliku od ratnih zarobljenika, takvim se osobama zbog uzimanja oružja, kao i za bilo koje kazneno djelo koje su mogle počiniti, može suditi prema domaćem zakonodavstvu države koja ih je pritvorila. Mogu biti u zatvoru dok ne odsluže izrečenu kaznu. Ako se protiv njih ne vodi kazneni postupak, moraju biti puštene čim prestanu nužni sigurnosni razlozi koji su doveli do internacije.
2. Osobe pritvorene u okviru **nemeđunarodnog oružanog sukoba** koji se vodi u sklopu borbe protiv terorizma, štiti zajednički članak 3., Dopunski protokol II. kada je on primjenjiv, a na njih se primjenjuju i pravila običajnog MHP-a te ljudskih prava i domaćeg prava. Ako im se sudi za zločine koje su možda počinile, one imaju pravo na jamstva pravednog suđenja u okviru međunarodnog humanitarnog prava i prava o ljudskim pravima.
3. Sve osobe zatočene **izvan oružanog sukoba** u borbi protiv terorizma zaštićene su domaćim zakonodavstvom države koja ih drži u pritvoru te pravom o ljudskim pravima. Osobe osumnjičene za počinjenje zločina, u postupcima u kojima im se za iste sudi, zaštićene su jamstvima pravednog suđenja pred pravno ustrojenim tijelima.

Za nijednu osobu zarobljenu u borbi protiv terorizma ne može se smatrati da ne podliježe pravnim pravilima. Ne postoji takva „crna rupa“ u primjeni prava.

19. KAKO SE MHP PRIMJENJUJE?

Primjena MHP-a, odnosno pretvaranje pravila u djelo, prije svega je odgovornost država koje su stranke Ženevskih konvencija i njihovih dopunskih protokola. Ta je odgovornost posebno utvrđena člankom 1. koji je zajednički četirima Ženevskim konvencijama, a od država zahtijeva da poštuju i osiguraju poštovanje Konvencija u svim okolnostima.

Za neke će provedbene mjere biti potrebno usvajanje zakona ili propisa. Druge će zahtijevati razvoj obrazovnih programa za oružane snage i za širu javnost, novačenje i / ili obuku osoblja, izradu iskaznica za identifikaciju i drugih dokumenata, uspostavljanje posebnih struktura te uvođenje planskih i upravnih postupaka. Države također moraju sprječiti povrede prava, a ako do njih dođe, moraju kazniti odgovorne.

PREVENCIJA, NADZOR I REPRESIJA

Države su dužne, u vrijeme mira i za vrijeme oružanih sukoba, poduzeti određene pravne i praktične mjere s ciljem osiguranja potpunog poštovanja MHP-a. Ugovori MHP-a također navode niz mehanizama kako bi osigurali usklađenost sa zakonom.

Ta se pravila i mehanizmi mogu općenito podijeliti u tri kategorije.

1. Preventivne mjere

- širenje znanja o MHP-u (diseminacija MHP-a)
- prevođenje ugovora MHP-a na nacionalne jezike
- prenošenje MHP-a u domaće zakonodavstvo gdje je to potrebno te usvajanje pravnih i statutarnih odredbi kako bi se osigurala usklađenost s MHP-om
- ospozobljavanje osoblja radi olakšavanja provedbe MHP-a i imenovanje pravnih savjetnika oružanih snaga
- sprječavanje ratnih zločina i kažnjavanje počinitelja
- osiguravanje poštovanja znakova crvenoga križa, crvenog polumjeseca i crvenoga kristala.

2. Mjere i mehanizmi za nadzor usklađenosti s MHP-om tijekom trajanja sukoba

- **Sile zaštitnice ili njihovi zamjenici.** Sile zaštitnice su neutralne države imenovane radi zaštite interesa strana u sukobu i njihovih državljana u neprijateljskim zemljama. Uloga sile zaštitnice jest provođenje akcija pomoći i zaštite u pomaganju žrtvama te nadzor usklađenosti s MHP-om, primjerice, posjećivanjem ratnih zarobljenika ili civilnih interniraca. Međunarodna organizacija koja „nudi sva jamstva nepristranosti i učinkovitosti“ može također djelovati kao zamjena za silu zaštitnicu.
- **Istražni postupak.** Mora se pokrenuti istražni postupak o navodnim povredama ako ga zatraži strana u sukobu i ako se dotične strane dogovore o postupcima koje treba slijediti.
- **Međunarodna komisija za utvrđivanje činjenica.** Ova komisija, osnovana temeljem članka 90. Dopunskog protokola I., može istražiti sumnju počinjenja teške ili druge ozbiljne povrede Ženevskih konvencija ili Dopunskog protokola I. i kroz svoje službe olakšati ponovnu uspostavu poštovanja Ženevskih konvencija. Iako se njezina formalna nadležnost tiče samo situacija međunarodnog oružanog sukoba, Komisija je izrazila spremnost za provođenje istraga u vezi s nemeđunarodnim oružanim sukobima, ako strane pristanu na to.

- **Suradnja s Ujedinjenim narodima.** U slučaju ozbiljnih povreda MHP-a, države stranke Ženevskih konvencija i njezinih dopunskih protokola moraju djelovati u suradnji s Ujedinjenim narodima i u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda.
- **MOCK.** MOCK je ključna komponenta u postupku nadzora zahvaljujući mandatu koji mu je povjeren Ženevskim konvencijama, njihovim dopunskim protokolima i statutima Međunarodnog pokreta Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca (vidi 20. pitanje).

3. Represivne mjere

One se temelje na dužnosti strana u sukobu da spriječe i zaustave sve povrede. Relevantne dužnosti posebno uključuju sljedeće:

- dužnost država da svojim kaznenim progonom suzbiju povrede koje se smatraju ratnim zločinima
- dužnost vojnih zapovjednika da poduzimaju disciplinske ili kaznene mjere protiv kršitelja Ženevskih konvencija i dopunskih protokola
- dužnost država da osiguraju kaznenu i disciplinsku odgovornost nadređenih ako ne poduzmu sve izvedive mjere u okviru svojih mogućnosti kako bi sprječili ili suzbili povrede MHP-a
- obveze između država za pružanje uzajamne pomoći u kaznenim pitanjima.

Ove mjere važno su sredstvo za sprječavanje povrede prava (vidi 21. pitanje).

Glavni razlog patnje u oružanim sukobima jest nemogućnost poštovanja važećih pravnih pravila, bilo zbog nedostatka sredstava ili političke volje, a ne zbog nedostatka ili nepostojanja pravila. Posljednjih godina naglasak je na razvoju kazneno-pravnih procedura za progon i kažnjavanje onih koji su počinili ozbiljne povrede MHP-a, ali još uvijek nedostaju odgovarajuća sredstva za sprječavanje povreda te naknadu štete prouzročene povredom. Većina procedura navedenih u sklopu MHP-a nije se ili gotovo nikada se nije primjenila u praksi. Štoviše, te se procedure primjenjuju samo u slučajevima međunarodnog oružanog sukoba. Točno je da su neki mehanizmi nadzora i provedbe razvijeni izvan okvira MHP-a, ali oni imaju svoja ograničenja. Zbog svega navedenog, MOCK vjeruje da se mehanizmi za nadzor i osiguranje usklađenosti MHP-a moraju ojačati (vidi 20. pitanje).

20. KOJA JE ULOGA MOCK-a U RAZVOJU I OSIGURANJU POŠTOVANJA MHP-a?

Kao čuvar i promicatelj MHP-a, MOCK poduzima mjere zaštite i pružanja pomoći žrtvama oružanih sukoba i drugih situacija nasilja te potiče poštovanje pravnih pravila. (Vidi okvir). Ovo posljednje čini ponajviše širenjem znanja o MHP-u, podržavajući njegovu primjenu na domaćoj razini, nadzorom poštovanja MHP-a i podsjećanjem strana u sukobu na njihove obveze. MOCK također ima važnu ulogu u razvoju MHP-a.

IZJAVA O MOCK-OVOJ MISIJI

„Međunarodni odbor Crvenog križa (MOCK) nepristrana je, neutralna i neovisna organizacija čija je isključivo humanitarna misija zaštita života i dostojanstva žrtava oružanog sukoba i drugih situacija nasilja te pružanje pomoći.

MOCK također nastoji spriječiti patnju promicanjem i jačanjem humanitarnog prava i univerzalnih humanitarnih načela.

Osnovan 1863., MOCK je u temeljima Ženevske konvencije i Međunarodnog pokreta Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca. On usmjerava i koordinira međunarodne aktivnosti koje Pokret provodi u oružanim sukobima i drugim situacijama nasilja.“

Aktivnosti zaštite

Aktivnosti MOCK-a koje se tiču zaštite ljudi tijekom oružanog sukoba i drugih slučajeva nasilja usmjerene su na postizanje punog poštovanja primjenjivog prava. MOCK ne može fizički zaštititi ljudi. Umjesto toga, nastoji umanjiti opasnosti kojima su oni izloženi, spriječiti i zaustaviti zlostavljanja kojima su podvrgnuti te skrenuti pozornost na njihova prava i uvažiti njihovo mišljenje. Drugim riječima, MOCK nadgleda poštovanje MHP-a i izvještava o povredama nadležnim vlastima. Aktivnosti zaštite uključuju rad na pritvoru (posjeta zatvorima, procjena uvjeta pritvora, itd.), zaštitu civilnog stanovništva i obnavljanje obiteljskih veza.

Aktivnosti pomoći

Cilj pomoći MOCK-a jest očuvanje života i / ili vraćanje dostojanstva pojedincima ili zajednicama pogodenim oružanim sukobom ili drugim situacijama nasilja. Aktivnosti pomoći uglavnom obuhvaćaju posljedice povreda MHP-a. One također mogu razmotriti uzroke i okolnosti ovih povreda i smanjiti izloženost riziku. Aktivnosti pomoći ovise o situaciji. Obuhvaćaju širok spektar: od nabave hrane ili lijekova do izgradnje kapaciteta za pružanje osnovnih usluga, poput ponovne uspostave opskrbe vodom ili medicinskih objekata i obuke osoblja primarne zdravstvene zaštite, kirurga i protetičara / ortotičara.

Statuti Međunarodnog pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca preciziraju da uloga MOCK-a posebno uključuje sljedeće:

„preuzimati zadaće koje mu pripadaju prema Ženevskim konvencijama, rad na vjernoj primjeni međunarodnog humanitarnog prava primjenjivog u oružanim sukobima i razumijevanju prigovora povodom navodne povrede tog prava“ (članak 5. stavak 2. (c));

„rad na razumijevanju i širenju znanja o međunarodnom humanitarnom pravu koje se primjenjuje u oružanim sukobima, te na pripremi njegovog daljnog razvoja“ (članak 5. stavak 2. (g)).

Diseminacija i primjena prava

Nepoznavanje prava glavna je prepreka njegovom poštovanju. Iz tog razloga MOCK podsjeća države na njihovu obvezu da šire znanja o MHP-u. U tom cilju on također poduzima mjere potičući uključivanje MHP-a u obrazovne programe, vojnu obuku i sveučilišne nastavne programe. MOCK nadalje podsjeća države da moraju poduzeti sve potrebne korake kako bi osigurale provedbu prava na domaćoj razini te njegovu efektivnu primjenu. To uglavnom čini putem svoje Savjetodavne službe za međunarodno humanitarno pravo koja državama pruža tehničke smjernice i pomaže njihovim vlastima da usvoje domaće provedbene zakone i propise.

Nadzor poštovanja MHP-a i podsjećanje zaraćenih strana na njihove obveze

Četiri Ženevske konvencije i njihovi dopunski protokoli daju MOCK-u poseban mandat za djelovanje u slučaju oružanog sukoba. Tijekom međunarodnih oružanih sukoba, MOCK ima pravo posjećivati ratne zarobljenike i zarobljene civile kako bi se uvjerio da s njima postupaju i drže ih u uvjetima u skladu s MHP-om. Informacije o zatočenicima moraju se proslijediti MOCK-ovoj Središnjoj agenciji za traženje, koja osigurava da zatočenici ne nestanu. MOCK također pruža humanitarnu pomoć, poput pošiljki prehrabnenih proizvoda, sanitetskog materijala i odjeće ljudima kojima je to potrebno.

Uz zadatke koje ima na temelju ugovora u okviru MHP-a, MOCK ima široko pravo inicijative (vidi zajednički članak 3., članak 9. Prve, Druge i Treće Ženevske konvencije te članak 10. Četvrte Ženevske konvencije). On uvijek može ponuditi svoje usluge stranama u sukobu. MOCK također ima pravo inicijative u situacijama koje ne dosežu prag oružanog sukoba, ali opravdavaju humanitarnu akciju, a to je prepoznato u statutima Međunarodnog pokreta Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca. U situacijama u kojima se MHP ne primjenjuje, MOCK smije ponuditi svoje usluge vladama, a da ta ponuda ne predstavlja miješanje u unutarnje poslove dotične države.

Na temelju zaključaka koje donosi iz svog rada na zaštiti i pomoći, MOCK daje povjerljive izjave nadležnim tijelima u slučaju povreda MHP-a. Povjerljivost je jedna od glavnih radnih metoda MOCK-a. To je dugogodišnji smjer djelovanja MOCK-a te praksa koja proizlazi izravno iz načela neutralnosti i nepristranosti. Ona MOCK-u omogućuje uspostavu i održavanje konstruktivnog dijaloga sa stranama u oružanom sukobu i drugim dionicima, pristup područjima sukoba, mjestima pritvora i žrtvama oružanog sukoba i drugih situacija nasilja te osiguranje sigurnosti svojih korisnika i svog osoblja. Bilateralne povjerljive izjave stranama u sukobu predstavljaju preferirani način djelovanja MOCK-a za zaustavljanje povreda međunarodnog humanitarnog prava ili drugih temeljnih pravila koja štite osobe u situacijama nasilja ili za sprječavanje pojave takvih povreda. Međutim, ovaj način djelovanja nadopunjuje ostale. MOCK posebno zadržava pravo da javno objavi određene povrede MHP-a ako: (1) su povrede veće i ponavljaju se ili postoji mogućnost da će se ponoviti; (2) su delegati neposredno svjedočili povredi ili su postojanje i opseg tih povreda utvrđeni na temelju pouzdanih i provjerljivih izvora; (3) bilateralna povjerljiva izjava i humanitarna mobilizacijska nastojanja (tj. poziv trećim stranama da utječu na ponašanje strana u sukobu koje krše MHP), ako su pokušani, nisu zaustavili povrede; i (4) ako je takva promidžba u interesu pogođenih ili ugroženih osoba ili stanovništva.

Razvoj MHP-a

Ugovore koji uređuju MHP usvajaju države. Prema statutima Međunarodnog pokreta Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca, MOCK također ima mandat „pripremati daljnji razvoj“ MHP-a. Da bi ispunio taj mandat MOCK, prije svega, priprema nacrte tekstova za diplomatske konferencije. Primjerice, prve nacrte Ženevske konvencije izradio je MOCK uz savjetovanje

s državama, podnio ih je i razmotrio, izmijenio i na kraju usvojio na diplomatskim konferencijama. MOCK također organizira konzultacije s državama i drugim zainteresiranim stranama radi utvrđivanja mogućnosti postizanja sporazuma o novim pravilima ili jačanja MHP-a na drugi način. Primjerice, nakon 31. Međunarodne konferencije Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca i usvajanja Rezolucije 1: Jačanje pravne zaštite žrtava oružanih sukoba (vidi: <http://www.MOCK.org/eng/resources/documents/resolution/31-international-conference-resolution-1-2011.htm>), MOCK je sudjelovao u savjetovanjima s državama u cilju jačanja MHP-a u području pritvora te jačanja usklađenosti s MHP-om (vidi 10. i 19. pitanje).

Christopher Scott/ICRC

21. KAKO SE OSOBE OSUMNJIČENE ZA RATNE ZLOČINE KAZNENO PROGONE U OKVIRU MEĐUNARODNOG PRAVA?

Ratni zločini su teške povrede međunarodnog humanitarnog prava počinjene tijekom međunarodnih ili nemeđunarodnih oružanih sukoba. Definicije ili popisi ratnih zločina mogu se naći u različitim pravnim tekstovima, uključujući Statut Međunarodnog vojnog tribunala koji je uspostavljen nakon Drugog svjetskog rata u Nürnbergu, Ženevske konvencije i njihove dopunske protokole, statute i sudske praksu.

Međunarodnih kaznenih tribunala za bivšu Jugoslaviju i Ruandu, Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda i druge međunarodne i 'mješovite' sudove.

Članak 8. Statuta Međunarodnog kaznenog suda sadrži popis ratnih zločina koji su države sastavile u obliku međunarodnog ugovora; on također predstavlja koristan vodič za djela koja države općenito smatraju teškim povredama MHP-a prema međunarodnom običajnom pravu. Zakonodavstvo i sudska praksa različitih država također sadrže definicije ratnih zločina.

Što su ratni zločini?

Sljedeća djela su svrstana u ratne zločine:

- namjerno ubijanje zaštićene osobe (npr. ranjenog ili bolesnog borca, ratnog zarobljenika, civila)
- mučenje ili nečovječno postupanje prema zaštićenoj osobi
- namjerno uzrokovanje teških patnji ili ozbiljnih ozljeda zaštićenoj osobi
- napad na civilno stanovništvo
- deportacija ili nedopušteno raseljavanje
- uporaba zabranjenih oružja ili metoda ratovanja
- nepravilna uporaba znaka crvenoga križa ili crvenog polumjeseca ili drugih zaštitnih znakova
- perfidno ranjavanje ili ubijanje pripadnika neprijateljskog naroda ili vojske
- pljačka javne ili privatne imovine.

Iako ugovori MHP-a koji se odnose na nemeđunarodne oružane sukobe ne sadrže odredbe o kriminalizaciji teških povreda MHP-a, danas se priznaje da pojam ratnih zločina prema običajnom međunarodnom pravu obuhvaća i ozbiljne povrede počinjene u nemeđunarodnim oružanim sukobima. (Vidi 156. pravilo MOCK-ovog istraživanja o običajnom MHP-u i članak 8., stavak 2. c), d), e) i f) Rimskog statuta.)

Što su to zločini protiv čovječnosti i genocid?

Međunarodno pravo obuhvaća druge vrste zločina, poput zločina protiv čovječnosti i genocida. Zločini protiv čovječnosti u osnovi su zločini počinjeni kao dio svjesnog, široko rasprostranjenog ili sustavnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva. Primjeri takvih zločina uključuju ubojstva, istrebljenje, porobljavanje, deportaciju, zatvor, mučenje, silovanje i proganjanje po različitim osnovama.

Prema Statutu Međunarodnog kaznenog suda, zločin genocida obuhvaća različita „djela počinjena s namjerom da se u cijelosti ili djelomično uništi nacionalna etnička, rasna ili vjerska skupina kao takva“. To su sljedeća djela: a) ubijanje članova jedne skupine; b) nanošenje teških tjelesnih ozljeda ili duševne boli pripadnicima skupine; c) namjerno podvrgavanje skupine životnim uvjetima, kojima je cilj njihovo fizičko uništenje u cijelosti ili djelomično; d) izricanje mjera s namjerom sprječavanje rađanja unutar skupine; e) prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu.

Obveze država: kazneni progon ili izručenje osumnjičenih za ratni zločin

Kad postanu strankom Ženevske konvencije ili Dopunskog protokola I., države se obvezuju usvojiti zakonodavstvo potrebno za kažnjavanje osoba odgovornih za ono što je poznato kao „teško kršenje“ Konvencija i Protokola. Države su također obvezne voditi postupke pred svojim sudovima za sve osobe za koje se sumnja da su počinile teške povrede ili ih izručiti drugoj državi radi suđenja.

Općenito govoreći, kazneno pravo neke države primjenjuje se samo na zločine počinjene na njenom području ili na njihove državljanе, ali države sve više usvajaju zakonodavstvo koje njihovim sudovima omogućuje procesuiranje zločina počinjenih izvan njihovog teritorija. Prema MHP-u, države su dužne pronaći i kazniti svaku osobu koja je počinila teške povrede MHP-a, bez obzira na njezino državljanstvo ili mjesto gdje je zločin počinjen. Ovo je načelo, poznato kao univerzalna jurisdikcija, od suštinske važnosti za jamčenje učinkovitog suzbijanja teških povreda. Univerzalna jurisdikcija pruža osnovu u međunarodnom pravu za nacionalno zaknodavstvo koje omogućuje sudovima u jednoj državi da procesuiraju osobe koje su počinile međunarodne zločine u drugoj državi.

Nacionalne vlasti u nekim okolnostima moraju pokrenuti kazneni postupak za teške povrede međunarodnog humanitarnog prava, koje uključuju, ali nisu ograničena samo na ratne zločine. Istraživanje MOCK-a o običajnom MHP-u potvrđuje da države imaju obvezu istražiti ratne zločine za koje se sumnja da su počinili njihovi državljanini ili oružane snage ili netko drugi na njihovom teritoriju, kao i druge ratne zločine za koje su nadležni. Također su obvezne, kada je to potrebno, kazneno progoniti osobe osumnjičene za ratne zločine.

KOJA JE ULOGA MEĐUNARODNIH SUDOVA?

Temeljem Rimskog statuta, koji je stupio na snagu 1. srpnja 2002., države su osnovale Međunarodni kazneni sud (MKS). On predstavlja prekretnicu u borbi međunarodne zajednice za okončanje nekažnjivosti za ratne zločine, genocid, zločine protiv čovječnosti i zločine agresije. Iako su države primarno odgovorne za progon osumnjičenih ratnih zločinaca, MKS može, ako su ispunjeni kriteriji za uspostavljanje njegove nadležnosti, djelovati kada domaći sudovi to ne žele ili nisu u mogućnosti.

Prije MKS-a, Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda 1993. i 1994. osnovalo je Međunarodne kaznene tribunale za bivšu Jugoslaviju i Ruandu (poznatije kao ICTY i ICTR) radi suđenja osobama optuženim za počinjenje ratnih zločina tijekom sukoba u tim zemljama. Mechanizam za međunarodne kaznene sudove, koji je uspostavilo Vijeće sigurnosti 22. prosinca 2010., zadužen je za obavljanje osnovnih funkcija ICTY-ja i ICTR-a nakon što ispune svoje mandate te za očuvanje njihove arhive.

Kaznenu represiju nad ratnim zločinima provodi i sve veći broj 'mješovitih' ili posebnih sudova, osnovanih u državama poput Kambodže, Istočnog Timora i Sierra Leonea. Mješoviti sudovi imaju elemente domaće i međunarodne nadležnosti.

ZAŠTO SE ČINE MEĐUNARODNI ZLOČINI?

Na ovo pitanje može se odgovoriti na različite načine. Neki tvrde da je za to uvelike krivo nepoznavanje zakona, da je to prirodna posljedica rata ili jer međunarodnom pravu (uključujući MHP) nedostaje učinkovit centralizirani sustav za izricanja sankcija. Kako bilo da bilo, za vrijeme rata i u doba mira, i neovisno o tome radi li se o nacionalnoj ili međunarodnoj sudskoj nadležnosti, zakoni se krše, a zločini čine. Unatoč tome, jednostavno odustati suočen s takvim povredama MHP-a i obustaviti svako nastojanje koje za cilj ima osiguranje većeg poštovanja MHP-a, a žrtve oružanih sukoba prepustiti njihovoj sudskej potresi nije opcija. Zbog toga se takve povrede trebaju ustrajno osuđivati te je potrebno poduzimati korake da se spriječe zločini i kazne oni koji ih počine. Kazneno suzbijanje ratnih zločina važno je sredstvo provedbe međunarodnog humanitarnog prava, kako na nacionalnoj, tako i na međunarodnoj razini.

MISIJA

Međunarodni odbor Crvenoga križa (MOCK) nepristrana je, neutralna i neovisna organizacija čija je isključivo humanitarna misija zaštитiti život i dostojanstvo žrtava oružanog sukoba i drugih situacija nasilja te im osigurati pomoć. MOCK također nastoji sprječiti patnju promicanjem i jačanjem međunarodnog humanitarnog prava i univerzalnih humanitarnih načela. Osnovan 1863., MOCK je u temeljima Ženevske konvencije i Međunarodnog pokreta Crvenoga križa i Crvenog polumjeseca. Upravlja i koordinira međunarodnim aktivnostima koje Pokret provodi u oružanim sukobima i drugim situacijama nasilja.

ICRC

HCK